

*Hyvä päivä olla minä, mä ja meitsi*¹ – minän vaihtelevat asemat ja identiteetit helsinkiläisnuorten puheessa

Liisa Raevaara

Tarkastelen tässä artikkelissa erilaisia tapoja, joilla itähelsinkiläiset nuoret viittaavat keskusteluissa itseensä. Keskityn tapauksiin, joissa nuoret viittaavat itseensä *meitsi*-sanalla, mutta tarkastelen lyhyesti myös sitä, millaisissa tilanteissa he käyttävät *minä*-pronominia tai esittävät lausumia, joissa puhujaan viittaa vain 1. persoonan verbimuoto. Lähden liikkeelle tapauksista, joissa nuoret käyttävät *meitsi*-sanaa, ja selvitän millaisia vuorovaikutuksellisia tehtäviä sanan käytöllä on. Sen ohella tarkastelen vaihtelua nuorten yleisimmin käyttämän *mä*-pronominin sekä *minä*-pronominin ja subjektipronominittomien lausuminen välillä ja vertaan tätä vaihtelua vaihteluun *mä*-pronominin ja *meitsin* välillä. Lopuksi pohdin *meitsi*-sanan käyttöä yleisemmästä näkökulmasta tarkastellen satunnaisesti poimittuja *meitsi*-esimerkkejä muun muassa internetteksteistä.

Lähestymistapani on keskusteluanalyttinen. Tavoitteenani on selvittää, millaisena vuorovaikutuksen resurssina edellä mainittuja minään viittaamisen tapoja käytetään ja miten nuoret muokkaavat näillä erilaisilla viittaustavoilla meneillään olevan toiminnan näkökulmia ja osoittavat positioitaan ja identiteettiensä relevanssia toiminnassa. Pyrin kuitenkin

kytkemään esittämäni analyysit myös sosiolingvistiseen keskusteluun identiteetin ilmaisemisen kielellisistä keinoista sekä kielellisten merkien indeksisistä merkityksistä. Tarkastelemani ensimmäisen persoonan pronominit ja verbimuoto sekä *meitsi* ovat referentiaalisia indeksejä, joiden tarkoite vaihtuu puhetilanteesta toiseen ja joiden merkitys näin ollen määrittyy puhetilanteesta (esim. Silverstein 1976). Vaikka yksikön ensimmäisen persoonan muotojen viittaussuhteet ovat tyypillisesti yksiselitteisempiä kuin muiden persoonien (ks. Lappalaisen artikkelia tässä teoksessa), niilläkin on mahdollista luoda avoimia viittauksia eli paikkoja muillekin tarkoitteille kuin puhujalle (Halonen 2008; Helasvuo 2008). Tarkastelemissani tapauksissa näin ei kuitenkaan tapahdu, vaan sekä ensimmäisen persoonan muodot että *meitsi* viittaavat yksiselitteisesti vain puhetilanteen puhujaan. Viittauskeinon valinta luo sen sijaan puhujalle erilaisia paikkoja meneillään olevassa toiminnassa ja suhteessa muihin osallistujiin. Tarkasteluni kohdistuukin siihen, millaisia ei-referentiaalisia indeksisiä merkityksiä (vrt. Silverstein 1976) nuoret erilaisilla itseensä viittaamisen tavoilla synnyttävät – miten valinta osoittaa ja jäsentää viittauksen indeksistä taustaa eli sitä kontekstia, joka on relevantti viittauksen tulkinnassa (vrt. Etelämäki 2006, 2009; Hanks 1992).

Meitsi mielletään ja tunnistetaan nuorten käyttämäksi slangisanaksi, ja se on yleinen esimerkiksi rap-teksteissä (Tossavainen 2004; ks. myös Kalliokoski 2006). *Meitsi*-sanana käyttäminen voikin toimia indeksinä tiettyyn sosiaalisen ryhmään identifioitumisesta (Auer 2007; Coupland 2007; Eckert 2008); keskusteluanalyysin termein sitä voidaan pitää kategoriasidonnaisena toimintana (esim. Sacks 1972; Schegloff 2007; ks. Raevaaran toista artikkelia tässä teoksessa). Nuorten keskinäisissä keskusteluissa *meitsi*-sanana käytöllä on kuitenkin muunlaisia, ennen kaikkea vuorovaikutustoimintaa ja sen tulkintaa jäsentäviä tehtäviä. Useimmiten sen käyttäminen ilmaisee muutosta näkökulmassa: asetumista ikään kuin näyttämölle, muiden katseiden kohteeksi. *Meitsi*-viittaus voi toimia puhujan oman toiminnan tai ominaisuuden kuvauksissa myös merkinä siitä, että puhujan identiteetti on merkityksellinen juuri meneillään olevassa keskustelussa – mutta ei kuitenkaan jonkin tietyn sosiaalisen kategorian edustajana. Sen sijaan *meitsi*-sanana käyttäminen

vihjaa, että kuvaus toimii puhujan toistuvan, hänelle tyypillisen toiminnan tai pysyvän ominaisuuden kuvauksena ja määrittää tässä mielessä hänen identiteettiään.

Tutkimuksen aineisto

Artikkeli liittyy *Helsingin suomea* -hankkeen osatutkimukseen *Nuorten kielelliset käytänteet Itä-Helsingissä*. Tutkimuksen aineisto on kerätty vuosina 2007 ja 2008 kahdella nuorisotalolla Itä-Helsingissä, missä sekä keräsin aineistoa että osallistuin talon toimintaan vapaaehtoisena aikuisena (etnografisesta tutkimusmenetelmästä esim. H. Lappalainen 2012; S. Lappalainen, Hynninen, Kankkunen, Lahelma & Tolonen 2007). Tämän artikkelin pääaineistona ovat ääninauhoitukset, joita tein 13–18-vuotiaitten nuorten avoimen toiminnan illoissa toisella nuorisotalosta, pääosin keväällä 2008 (yhteensä 9 t 25 min). Nauhoituksissa oli mukana neljäkymmentä nuorta. Suurin osa sekä avoimen toiminnan iltoihin että nauhoituksiin osallistuneista oli poikia. Tyttöjä nauhoituksiin osallistuneista oli seitsemän. Vierailin talolla viikoittain ja nauhoitusten lisäksi tein jokaisella käyntikerralla muistiinpanoja nuorten toiminnasta ja kielenkäytöstä. Kerroin nuorille olevani talolla vapaaehtoisena aikuisena, mutta myös olevani kielentutkija ja tutkivani nuorten kielenkäyttöä. Esimerkeissä kaikki henkilönimet ovat peitenimiä; lyhenne OH viittaa nuorisotalon ohjaajiin.

Pääaineiston lisäksi olen hyödyntänyt sekä omia että suomen kielen opiskelijoiden keräämiä satunnaisia havaintoja *meitsi*-sanankäytöstä internetissä, sähköpostiviesteissä ja erilaisissa suullisissa keskusteluissa. Opiskelijoiden havainnot ovat keruutehtävästä, joka kuului osana keväällä 2011 pitämäni nuorten kielenkäyttöä käsittelevään kurssiin.

Kato, meitsi pomppii tuol

Nuorisotalolla ensimmäisen persoonan pronomini *mä* on selvästi yleisin tapa, jolla nuoret viittaavat itseensä (persoonapronomineista Helsingin

puhekielessä esim. Lappalainen 2004: 71–77; Paunonen 2006a). Silloin tällöin² he käyttävät myös sanaa *meitsi*. Ensimmäisenä huomioni kiinnittyi siihen, että nuoret käyttivät *meitsi*-sanaa pelatessaan Play Station -peliä ja viitatessaan oman pelihahmonsä toimintaan ruudulla. Usein näitä vuoroja aloittaa muiden huomiota hakeva *kato* (Hakulinen & Seppänen 1992). Esimerkissä 1 Omar pelaa rallipeliä Henrin ja Alexin katsellessa. Katkelman aloittavalla *meitsi*-sanana sisältävällä vuorollaan Omar pyrkii suuntaamaan muiden huomion ohjaamaansa autoon ja aikeeseensa kaataa kilpakumppani. Kaato ei kuitenkaan onnistu, ja Alex kommentoi epäonnistumista toistamalla naureskellen Omarin vuoron (r. 3). Omar puolustaa toimintaansa viittaamalla itseensä nyt *mä*-pronominilla (r. 5). Seuraavassa *meitsi*-sanana sisältävässä vuorossa (r. 7) viittauksen kohteena on taas Omarin pelihahmo.

(1) Nuorisotalo [ho130]

- 01 Omar: kato **meitsi**, **meitsi** kaataa ton, (0.4) o↓hoh.=
 02 Henri: =n(h)i(h)i [heheh
 03 Alex: [£meitsi k(h)aat(h)aa [t(h)o(h)on vittu£ .hh
 04 Henri: [heheh
 05 Omar: £mä yritin.£
 06 (0.5)
 07 Omar °kato° >**meitsi**< nyt nyt nyt nyt nyt, oi::: [: vittu, >↑voi
 08 Henri: [heh
 09 Omar: vittu tääo< >voi vittu tääo< pas:ka.

Katkelmassa vaihtelu *meitsi*- ja *mä*-viittauksen välillä merkitsee kahdenlaista, toisiinsa linkittyvää asennonvaihdosta (*change in footing*, Goffman 1981) – muutosta sekä näkökulmassa että asennoitumisessa: *Meitsi*-viittauksen sisältävillä vuoroilla Omar kohdistaa muiden huomion oman pelihahmonsä toimintaan ruudulla näyttääkseen heille pelihahmon onnistumisen. *Mä*-viittauksen sisältävällä vuorollaan (r. 5.) hän puolestaan suuntaa huomion itseensä ja kommentoi epäonnistumistaan.

Play Station -peliä pelattaessa *meitsi*-sanalla merkitty näkökulman muutos on konkreettinen: huomio kohdistetaan puhujaa edustavaan pelihahmoon ruudulla (vrt. Piirainen-Marsh 2008). *Meitsi*-viittaus voi

kuitenkin merkitä myös vähemmän konkreettista mutta samantyyppistä näkökulman muutosta: asettautumista muiden katseiden kohteeksi ikään kuin näyttämölle. Nuorten keskinäisissä keskusteluissa *meitsi*-viittausten yleisin konteksti näyttää olevan preesensmuotoinen vuoro, jolla viitataan meneillään olevaan tai juuri alkavaan omaan toimintaan ja haetaan sille muiden huomiota³. Esimerkissä 2 Joel on lainannut ohjaajan kitaraa ja on ryhtymässä soittamaan. Esimerkissä 3 Hamdi kommentoi omaa onnistunutta lyöntiään biljardipelissä (r. 6). Hän aloittaa vuoron *kato*-kehotuksella ja viittaa itseensä *meitsi*-sanalla.

(2) Nuorisotalo [hOII3]

O1 Joel: **meitsi** soittaa >haluuts kuulla<.

(3) Nuorisotalo [hOII3]

O1 Hamdi: mullon sellai tunne et **mä** voitan täm pelin.

O2 (4.5)

O3 ((HAMDIN LYÖNTI))

O4 (0.5)

O5 [(((PALLO TIPAHTAA PUSSIIN)))]

O6 Hamdi: [kato **meitsi** vaam pussittaa täs palloi;

Meitsi-viittauksen sisältävät vuorot, joilla haetaan muiden huomiota omalle toiminnalle, ilmaisevat useimmiten myös omanarvontuntoista ja itsevarmaa asennoitumista tätä toimintaa ja omaa suoriutumista kohtaan. Huomion hakeminen omalle toiminnalle näissä tapauksissa implikoi jo sinällään tällaista asennoitumista (esimerkki 2: *meitsi soittaa >haluuts kuulla<*), mutta asennoituminen kuvastuu myös siinä, että *meitsi*-viittauksen sisältävillä vuoroilla kuvataan omaa onnistumista (esimerkki 1: *meitsi kaataa ton*; esimerkki 3: *kato meitsi vaam pussittaa täs palloi*). Vuorossa saattaa olla muitakin vastaavaa asennoitumista ilmaisevia aineksia (esimerkki 5: *jees meitsi o nekst*). Tämän tyyppillisen käyttökontekstin, kotipaikan (*home environment*, Sorjonen 2001: 279), merkityksiä näyttää ankkuroituneen myös itse *meitsi*-sanaan niin, että sen käyttäminen *mä*-pronominin sijasta implikoi puhujan itsevarmaa

asennoitumista. Esimerkissä 4 Otto ilmoittaa tekevänsä biljardin aloituslyönnin ja viittaa itseensä *meitsi*-sanalla (r. 1).

(4) Nuorisotalo [h0125]

- 01 Otto: aa **meitsi** tekee aapelilotukse nyt.
02 (5.0) ((ERNO ASETTELEE PALLOJA PÖYDÄLLE))
03 Otto: täh mitä vittua laita se ykköne ehkä etee.
-- ((11 riviä poistettu: kommentteja siitä, miten pallojen pitää olla))
15 ((OTON ALOITUSLYÖNTI))
-- ((12 riviä poistettu: Lari selittää Henrille, miten aloitus tehdään))
28 Lari: ↑aapelis menee aina kolme pallo pussii saatana. (0.4) tai
29 no yks viiva neljä menee.=
30 Otto: =nii, (.) oikees ei mee perhana.=
31 Lari: =oikeessa eijjo< vittu ikinä,
32 Erno: oli loistava.
33 (0.3)
34 Otto: ei me ikinä. (0.5) se o nii oikeesti kusetusta.=
35 Erno: =↑hei misson [kiksi.
36 Lari: [mm,
37 Otto: kulma.
38 (1.8)
39 Erno: ei o maalauksii.=
40 Otto: =tällai aapelis mä aina onnistun nois et mäe tajuu miksen
41 oikees[ti.
42 Lari: [nii mä em mäkää ymmär[rä.
43 Otto: [ehhehehe
44 Lari: aapelis voi vetää vaikka tallee näi s[em pallon ni silti se
45 Otto: [nii joo.
46 Lari: aina osuu vittu.=
47 Otto: =näihä se ojjoo.

Oton ilmoitus avauslyönnistä ei sisällä mitään eksplisiittisiä puhujan asennoitumista ilmaisevia tai edes muiden huomiota hakevia aineksia. Vuoroa ei myöskään esitetä välittömästi ennen avauslyöntiä, vaan jo aiemmin Ernon asetellessa palloja pöydälle aloitusta varten. Oton avauslyönnin jälkeen seuraa kuitenkin Oton ja Larin keskustelu siitä, miten

Aapeli-aloitukset aina onnistuvat (r. 28–47; ks. erityisesti rivejä 40–41), toisin kuin ”oikeassa” pelissä (r. 30, 31, 40–41). Tämä keskustelu – vaikka se osin voikin olla onnistuneen avauksen motivoimaa jälkiviisasta pohdiskelua – on linjassa sen kanssa, miten Otto ennen avauslyöntiään toimi. Keskustelu tuo eksplisiittisesti esiin asennoitumisen, jota Oton ilmoitus ja sen sisältämä *meitsi*-viittaus implikoi.

Oman toiminnan asettaminen näyttämölle

Meitsi-viittauksen käyttäminen puhujan oman toiminnan kuvauksissa näyttää kuitenkin merkitsevän ensisijaisesti näkökulman muutosta, vaikka se voi myös luoda tai korostaa implikaatiota puhujan itsevarmasta asennoitumisesta. Viittaamalla itseensä *meitsi*-sanalla kuvatessaan omaa toimintaansa puhuja merkitsee siis siirtymää näkökulmaan, jossa hän ikään kuin asettautuu näyttämölle ja tarjoaa toimintansa muiden katseltavaksi. Tämä tulee ilmi muun muassa esimerkistä 3. Siinä Hamdi ilmaisee positiivista, itsevarmaa asennoitumista pelisuoritukseensa jo rivin 1 vuorollaan (*mullon sellai tunne et mä voitan täm pelin.*). Tällä vuorolla, jossa hän käyttää *mä*-viittausta, Hamdi kuitenkin kuvaa sisäistä tunnettaan, kun taas *meitsi*-viittauksen sisältävällä vuorolla Hamdi kuvaa toimintaansa, joka on muiden nähtävissä ja joka on mahdollista asettaa näyttämölle (r. 6: *kato meitsi vaam pussittaa täs palloi.*).

Meitsi-viittauksen toimiminen tällaisen näkökulman muutoksen indeksinä kytkeytyy siihen, että se on 3. persoonan muoto. Puhuja voi viitata *meitsi*-sanalla itseään edustavaan pelihahmoon ruudulla, jolloin hän ohjaa, kuvaa ja katselee pelihahmonsa toimintaa konkreettisesti samasta näkökulmasta – usein samalla sohvalla istuen – kuin kuulijat. Mutta 3. persoonan muotona *meitsi*-viittaus voi merkitä samanlaista näkökulman muutosta myös metaforisesti, kielen rakenteen kantamien indeksisten merkitysten voimalla. Kognitiivisessa kieliopissa kielellisten rakenteiden nähdään muodostuvan paitsi ilmauksen profiilista myös sen taustana olevasta implisiittisestä kehyksestä. Ronald Langackerin (esim. 1990) esittämän näyttämömetaforan mukaan ilmauksen profiili on näyttämö ja sen taustana oleva kehys katsomo. Tätä metaforaa

yksinkertaistetusti hyödyntäen ilmausta *Hamdi pussittaa palloja* voi kuvata siten, että toimija Hamdi on ilmauksen profiilissa näyttämöllä objektiivisesti konstruoituna entiteettinä, kun taas puhetilanteen osallistajat, puhuja ja kuuliija, ovat mukana implisiittisesti ilmauksen kehyksessä eli katsomossa, subjektiivisesti konstruoituina. Ilmauksessa *mä pussitan palloja* puhuja on sen sijaan nostettu ilmauksen profiiliin näyttämölle, mutta kuuliija on taustalla katsomossa. Myös *meitsi*-viittauksen sisältävässä ilmauksessa (*meitsi pussittaa palloja*) puhuja on ilmauksen profiilissa näyttämöllä mutta kolmannen persoonan hahmossa, joka tyypillisesti edellyttää implisiittisesti taustalla katsomossa läsnä olevaa puhujaa. Näin ollen *meitsi*-viittaus rakentaa puhujalle ikään kuin kaksi paikkaa: sekä näyttämöllä että katsomossa. (Myös Visapää 2005, 2008: 73–76; Leino 1993: 300.)

Play Station -pelitilanteissa *meitsi* viittaa konkreettisesti puhujan kahteen positioon: yhtäältä pelihahmoon ja toisaalta pelihahmoa ohjaavaan ja sen toimintaa kuvaavaan puhujaan. Samaan tapaan *meitsi*-viittaus toimii esimerkissä 5, jossa se viittaa paitsi puhujaan myös häntä edustavaan nimeen biljardipelin varauslistassa. Biljardin pelaaminen on nuorisotalolla pääasiallinen ajanviette, ja pelaamaan haluavat kirjoittavat nimensä varauslistaan. Pelin voittaja saa jatkaa pelaamista, ja hänen parikseen pääsee listalla kulloinkin ensimmäisenä oleva. Kun nuoret käyvät tarkistamassa jonotustilannetta, oman nimen näkeminen listan ensimmäisenä antaa aiheen iloiseen ilmoitukseen, jollaisen Alex esimerkissä 5 esittää. Nämä ilmoitukset ovat yksi *meitsin* toistuva käytökonteksti. Vastaavassa tilanteessa ja tehtävässä nuoret voivat käyttää myös omaa nimeään, kuten Jami esimerkissä 6.

(5) Nuorisotalo [ho148]

o1 Alex: jes **meitsi** o nekst.

(6) Nuorisotalo [ho146]

o1 Jami: jes **Jami** on nekst,

Erilaisissa pelihahmoilla pelattavissa peleissä tai esimerkin 5 kaltaisissa tilanteissa puhujalle voi siis rakentua kaksi positiota. Viittaamalla itseensä *meitsi*-sanalla kolmannen persoonan muodossa puhujan on mahdollista luoda itselleen paikka sekä ilmauksen profiilissa näyttämöllä muiden huomion kohteena että implisiittisessä kehyksessä taustalla. Tämäntapaisten kahden position asetelman voi ajatella vallitsevan myös erilaisissa performansseissa ja esityksissä, joissa puhuja tai toimija on sekä roolissa näyttämöllä että roolin esittäjänä taustalla. Näin ollen *meitsin* voi nähdä myös viittaustapana, jolla puhuja asettaa itsensä näyttämölle ja samalla luo implikaation näyttämölle asetetun minän taustalla olevasta toisestakin minästä – ja tässä mielessä performanssin indeksinä.

Tyypillisesti *meitsi*-sanana sisältävillä vuoroilla viitataan puhehetkellä tapahtuviin toimintoihin, jotka ovat kuulijoiden nähtävissä. Seuraavassa katkelmassa Alex kuitenkin käyttää *meitsi*-viittausta kertomuksessa. Hän kertoo biljardinpeliin liittyvästä tapahtumasta Reaktorissa⁴. Siellä biljardipöytä oli poikkeuksellisen matala, ja sen vuoksi pallo lensi pöydältä ja osui ohikulkijaan. Alex kuvaa tapahtumien ympäristön imperfektissä (r. 1 ja 4). *Meitsi*-viittauksen sisältävässä lauseessa (r. 5), jolla hän aloittaa varsinaisten tapahtumien kuvauksen, aikamuoto kuitenkin vaihtuu preesensiin.

(7) Nuorisotalo [ho136]

- 01 Alex: Reaktorin **oli** näi, (0.3) no, **vit**u matalat pöyät >
 02 iha [sama<,]
 03 Ramin: [**täh**ä a]sti, **täh**ä [asti,
 04 Alex: [**täss_oli** pallo. (0.5) >kuuntele<
 05 **täss_oli** pallo, (0.5) va- **kivi oli** tual, (0.6) **meitsi keskittyy**
 06 **vit**tusti; (0.8) **ly**ä vähä **al**apalloo **tuff**, **nousee** pallo, **pum**,
 07 ↑joku **somppu kävelee** vaa tälle **dighh**

Imperfektimuotoisessa kerronnassa esiintyvää niin sanottua dramaattista preesensia on kuvattu poeettiseksi keinoksi, jolla kerrotut tapahtumat ikään kuin siirretään puhehetkeen ja luodaan mielikuva siitä, että kerrottu tapahtuu kuulijan silmien edessä (Laitinen 1998). Preesens on

keino lähentää puhujan ja kuulijan näkökulmia myös niin, että kuulija saadaan lähelle kerrottua, samastumaan siihen ja näkemään se samoin kuin puhuja (Hakulinen 1983; myös Laitinen 1998). Alexin kertomuksessa *meitsi*-viittaus on siis linjassa aikamuodon vaihdoksen kanssa. Sekin toimii keinona asettaa puhujan toiminta näyttämölle ikään kuin kuulijan silmien eteen ja samalla keinona lähentää puhujan ja kuulijan näkökulmia. Kuvatun tapahtuman asettamista näyttämölle, sen näyttämistä siitä kertomisen sijaan, palvelevat myös Alexin kuvaukseen sisältyvät onomatopoeettiset ilmaukset (*tuff, pum, dighh*; r. 6–7), imitatiivit (ks. Jääskeläinen 2013: 267–274). (Myös Lehtonen 2015.)

Nuorisotalolla nuorten keskinäisissä keskusteluissa itseen viittaminen *meitsi*-sanalla osoittaa siis useimmiten näkökulman muutosta. *Meitsi*-viittaus sisältyy tyypillisesti vuoroon, jolla puhuja kuvaa omaa tai pelihahmonsa toimintaa ja asettaa sen muiden katseiden kohteeksi näyttämölle. Kaikkiin *meitsin* käyttökonteksteihin tämä kuvaus näyttämölle asettumisesta ei kuitenkaan sovi yhtä hyvin. Joskus nuoret viittaavat itseensä *meitsi*-sanalla sellaisissa keskustelutilanteissa, joissa puhujan identiteetti nousee merkitykselliseksi. Näissä tilanteissa puhujan toimintaa tai ominaisuutta kuvaavaan vuoroon sisältyvä *meitsi*-viittaus toimii merkinä siitä, että puhuja kuvaa toistuvaa, hänelle tyypillistä toimintaa tai pysyvää ominaisuutta, ja kuvaus määrittää tässä mielessä hänen identiteettiään. Näiden tapausten käsittelyn taustaksi on kuitenkin tarpeen tarkastella ensin sitä, miten nuoret osoittavat *minä*- ja *mä*-viittauksilla sekä toisaalta subjektipronominittomilla lausumilla omaa ja toistensa asemaa meneillään olevassa ja/tai puheena olevassa toiminnassa.

Minä ja *mä* osoittamassa puhujan asemaa meneillään olevassa toiminnassa

Meitsi-sana eroaa nuorten yleisimmin käyttämästä *mä*-pronominista myös siksi, että pitempänä, kaksitavuisena sanana se kuulostaa erilaiselta. Viittaamalla itseensä *meitsi*-sanalla puhuja voi siis tehdä viittauksesta prosodisesti kohosteisemman kuin käyttämällä *mä*-pronominia. *Meitsin*

ohella nuoret käyttävät joskus myös toista kaksitavuista puhujaan viittaavaa sanaa eli pronominia *minä* (ks. esim. Lappalainen 2004: 71–76, 2006b, artikkeli tässä teoksessa; maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisnuorten *minä*-pronominin käytöstä Lehtonen 2006, artikkeli tässä teoksessa). *Minä*-pronomini saattaa toimia vieraan äänen indeksinä osoittamassa puhutavan muutosta. Esimerkissä 8 Lari leikkii nauhurilla ja haastattelee Juriä. *Minä*-pronominin käyttäminen (r. 4–6) on yksi niistä piirteistä, joilla Juri ja Lari merkitsevät toimintansa esittämiseksi ja rakentavat haastattelijan ja haastateltavan rooleja (muuta esim. *hän* vs. *se*, teitittely, possessiivisuffiksi, *UA*-vokaalilyhtymä).

(8) Nuorisotalo [h0136]

- 01 Lari: täällä on herra jii, (0.4) haluamme kuulla t- seuraavaksi
 02 teiän aatokset Mattilasta³, .hh jii< (.) mi- mitä mieltä olette
 03 Mattilan meiningistä noin yleensä.
 04 Juri: no o:n ↑täällä ihan kivaa:: mutta **minua** vituttaa yks ↓juttu,
 05 (.) että Eeva sanoo **minulle** koko aja että ole hil↓jaa vaikka
 06 **minä** haluam puhuu sinun kanssasi,
 07 (1.0)
 08 Lari: .thh seuraavaksi, hmm,
 09 (1.2)
 10 Juri: £rouva ee,£
 11 Lari: rouva een, (.) onko sinulla mitään aatoksia Mattilaa kohtaan
 12 jotka haluaisit ikuistaa tähän nauhalle.
 13 (2.5)
 14 Juri: näyttää siltä että hän ei halua puhua.
 15 Lari: hän ei halua <osallistua, (.) ↑tutkimukseemme>.

Yleisempi *minä*-pronominin käyttökonteksti nuorten keskusteluissa ovat kuitenkin tilanteet, joissa puhuja kontrastoi asemansa muiden osallistujien asemaan sekä meneillään olevassa toiminnassa että puheena olevassa asiaintilassa ja joissa *minä*-pronominin käyttäminen toimii tässä mielessä keinona tehdä viittauksesta kohosteinen. Näille tilanteille on yhteistä se, että *minä*-pronominin sisältävällä vuorolla puhuja osoittaa asemaansa sellaisessa toiminnassa ja asiaintilassa, joka on jo huomion kohteena.

Esimerkki 9 havainnollistaa *minä*-viittauksen tyypillistä käyttötilannetta. Lari lukee biljardipelin vuorolistaa ja toteaa, että seuraavana vuorossa on Ramin. Hasse kiistää ensin Larin ilmoituksen paikkansa-pitävyyden, ja ennen kuin hän ehtii korjata sanomaansa (r. 2), Rami esittää eriävän kantansa (r. 3). Episodi päättyy Hassen vuoroon, jolla hän vahvistaa samanmielisyytensä Larin ja Raminin kanssa mutta myös korostaa olevansa seuraavana Raminin jälkeen. Viittaamalla itseensä kaksoitavuisella, painokkaasti lausutulla *minä*-pronominilla sekä Hasse että Ramin korostavat asemaansa puheena olevassa asiassa ja kontrastoivat sen muiden asianosaisten asemaan. Oman aseman korostus ja kontrastointi muiden asemaan korostaa samalla oman väitteen varmuutta ja näin rakentaa kontrastia osapuolten asemien välille myös meneillään olevassa kiistelystä.

(9) Nuorisotalo [h0147]

- 01 Lari: eli seuraavaks o Ramin.
 02 Hasse: ei jjo ku minä, (0.5) ee Ramin sit[tom minä.]
 03 Ramin: [minä on s]euraava.=
 04 Hasse: =Ramin sittom ↑minä,

Nuoret voivat osoittaa asemaansa jo puheena olevassa asiassa ja meneillään olevassa toiminnassa myös hienovaraisemmin keinoin kuin valinnalla *mä*- ja *minä*-pronominin välillä: esimerkiksi pronominin ja verbin järjestyksellä sekä subjektipronominittomilla lausumilla. Hanna Lappalainen (2006a) on tarkastellut subjektipronominien käyttöön liittyvää vaihtelua Kelan toimistoasioinneissa ja selvittänyt, millaisia toiminnallisia eroja virkailijat osoittavat muun muassa subjektipronominin ilmi-panolla ja poisjätöllä. Kun virkailijat esimerkiksi etsivät käsillä olevista papereista jotain tietoa ja kuvaavat asiakkaalle omaa toimintaansa, he käyttävät usein pronominitonta ilmausta (esim. *katon että mihinkäs se joutu tästä*)⁶. Tällä muotoilulla he osoittavat kuvatun toiminnan asiakkaan kannalta taka-alaiseksi ja merkityksettömäksi. Pronominittomia ovat usein myös kieltolauseet, joilla virkailijat ilmaisevat, etteivät tiedä tai muista jotakin puheena olevaa seikkaa (esim. *no sitä arvioo en osaa et sehän riippuu - -*). Tällöinkin subjektipronominin poisjätto toimii

Lappalaisen mukaan keinona esittää puhujan tietämättömyys taka-alaisena ja siten lieventää tietämättömyyden relevanssia meneillään olevassa toiminnassa. Silloin kun tietämättömyyden ilmauksissa on subjekti, sen ja kieltoverbin järjestys on merkityksellinen. Ilmauksia, joissa pronomini on verbin edellä, virkailijat käyttävät, kun he selittävät tietämättömyyttään Kelan sisäisellä työnjaolla ja kontrastoivat oman asemansa muiden virkailijoiden asemaan (esim. *siihem mä en osaa vastata koska .hh mä en hoida* - -). Päinvastaista järjestystä virkailijat käyttävät tietämättömyyden ilmauksissa puolestaan silloin, kun he pohdiskelevat jotakin asiaa ja välttelevät erimielisen kannanoton esittämistä (esim. *em mä nyt tiedä et jos* - -).

Keskusteluanalyysin lähtökohtana on ajatus kaiken kielenkäytön indeksisyydestä: kielen ilmaukset luovat kontekstiaan eli sitä taustaa, jota vasten ne tulkitaan (esim. Heritage 1996 [1984]: 137–160). Samoin myös erilaiset tavat, joilla puhujat viittaavat puhetilanteen osallistujiin, rajaavat ja jäsentävät eri tavoin taustaa, jota vasten viittauksen sisältävä ilmaus tulkitaan: sitä, millaisessa asemassa viittauksen kohde on sekä meneillään olevassa toiminnassa että suhteessa muihin puhetilanteen osallistujiin tai mahdollisiin asianosaisiin (esim. Seppänen 1998; myös Etelämäki 2006: 14–20). Tyypillisesti puhujan eli puhetilanteen minän asema määrittyy suhteessa toiseen puheaktipersoonaan. *Minä*-viittaus nostaa siis ilmauksen taustaan vastapoolinsa sinän. (Helasvuo 2008; myös Laitinen 1995; Halonen 2008.) Näin ollen viittaamalla itseensä *minä*-pronominilla, joka sekä korostaa puhujan asemaa että implikoi kontrastia, puhuja voi osoittaa tilanteessa merkitykselliseksi myös vastaanottajan tai muiden asianosaisten aseman tai osallisuuden. Vastavasti subjektipronominittoman ilmauksen esittäminen, itsen viittaminen vain 1. persoonan verbimuodolla, on keino välttää vastaanottajan asettamista taustaan, jota vasten ilmauksen merkitys tulee tulkituksi. Tätä ilmentää myös Lappalaisen (2006a) havainto siitä, että oman toiminnan tai tilanteen kuvaaminen subjektipronominittomalla ilmauksella on tapa osoittaa se vastaanottajan kannalta taka-alaiseksi.

Erilaisilla itsen viittaamisen keinoilla nuoret voivat siis muokata eri tavoin viittauksen sisältävän ilmauksen kontekstia eli taustaa, jota vasten ilmaus tarjotaan tulkittavaksi, ja näin osoittaa paitsi omaa myös

keskustelukumppaneidensa asemaa ja osallisuutta meneillään olevassa toiminnassa. Esimerkki 10 sisältää kolme lyhyttä katkelmaa noin 7 minuutin episodista. Emmi on satuttanut jalkansa ja tullut sen vuoksi nuorisotalolle kyynärsauvat mukanaan. Toinen sauvoista on hukassa, ja Emmi epäilee aiheellisesti, että kyynärsauvoilla tuolloin itsekin kulkeva Eetu (ks. 10b, r. 1) on piilottanut sen. Episodin aikana Emmi yrittää saada Eetua kertomaan sauvan sijainnin, mutta Eetu kiistää toistuvasti tietävänsä, missä se on. Esimerkissä 10a Emmi kysyy asiaa ensimmäistä kertaa. Eetun vastauksessa *mä*-pronomini edeltää kieltoverbiä (r. 2).

(10a) Nuorisotalo [h0113]

- 01 Emmi: mis mun kepit:_on.=
 02 Eetu: =**mä en tiä**,=mä en oo nähny_n niit monee ↓tuntii.=
 03 Emmi: =ihmeellistä.

Kieltomuotoiset reaktiiviset lausumat, esimerkiksi juuri vastaukset, alkavat tyypillisesti kieltoverbillä (ISK 2004: § 1387). Siten poikkeuksellinen sanajärjestys, kieltoverbiä edeltävä painollinen *mä*-viittaus Eetun vastauksessa, korostaa puhujan asemaa ja tekee ilmauksesta kontrastoivan (vrt. Lappalainen 2006a). Näin se muokkaa ilmauksen taustaa niin, että puhujan tietämättömyys tulee tulkituksi vasten muiden mahdollisten asianosaisten tietoa asiasta. Vastauksen sanajärjestys luo implikaation siitä, että Emmi on suunnannut kysymyksensä väärälle henkilölle ja että asiaa pitäisi kysyä muilta.

Muutamaa minuuttia myöhemmin Eetu tutkii omaa kyynärsauvaansa ja kommentoi siinä olevaa kulunutta kohtaa. Tämä antaa Emmille aiheen palata siihen, missä hänen sauvaansa on (10b, r. 2). Eetu kiistää jälleen tietävänsä asiasta mutta käyttää tällä kertaa verbialkuista sanajärjestystä.

(10b) (3 min esimerkin 10a jälkeen)

- 01 Eetu: kato mite mullo kulunu nää päädys olevat.
 02 Emmi: m::: no mis mun on.
 03 Eetu: no **em mä tiä**,=>älä syytä mua<.
 04 (0.4)
 05 Eetu: mä vaa yritiv vartioida niit ja sit joku löi mut taju:ttomaks.

- 06 Paul: mhyh[hyh [yh .yh
 07 Emmi: [heh [he .ehh
 08 Eetu: [sit se hävis.
 09 (2.5)
 10 Eetu: >niil oli semmoset< mustat puvut päällä.
 11 Emmi: mm-↑m,
 12 (0.4)
 13 Eetu: vähä samallaine puku ku tol pojal joka istuu suv vieres.
 14 Emmi: >mm-m<

Tällä kertaa Eetu ei siis vastauksellaan kontrastoi omaa tietämättömyyt-
 tään muiden mahdollisten asianosaisten tietoon. Esittämällä verbial-
 kuisen, vastaukseksi muotoillun vuoron Eetu osoittaa mukautumista
 kysymyksen implikaatioihin (Hakulinen 2001), sen hyväksymistä, että
 kysymyksen esittäminen hänelle on ymmärrettävää ja relevanttia. Tä-
 män jälkeen hän kuitenkin jatkaa kiistämällä vastuunsa tilanteesta (r. 3:
älä syytä mua), minkä voisi tulkita ilmaukseksi siitä, että Emmi on kysy-
 nyt asiaa väärältä henkilöltä. Vastuun kiistäminen toimii tässä kuitenkin
 johdatuksena kertomukseen kuvitteellisista tapahtumista, jotka johtivat
 sauvan katoamiseen (r. 5–10). Esittämällä fiktiivisen kertomuksen Eetu
 asettuu uudenlaiseen asemaan meneillään olevassa toiminnassa. Ker-
 tomuksen maailmassa hän oli paikalla, kun sauva vietiin, mikä tekee
 relevantiksi sen, että Emmi kysyi asiaa juuri häneltä, vaikkei hän sauvan
 olinpaikkaa tiedäkään.

Emmi yrittää vielä useampaan kertaan saada Eetua paljastamaan
 sauvan olinpaikan, mutta luovuttaa sitten ja lähtee turhautuneena ulos
 tupakalle. Aulassa hän ohittaa yhden ohjaajista, joka on juuri tulossa
 selvittämään asiaa. Vaikka Emmi todennäköisesti tietää tai ainakin vah-
 vasti epäilee Eetun vieneen sauvan, hän esittää tietämätöntä ja vastaa
 ohjaajan kysymykseen *en tiedä* -vuorolla (r. 2), jossa kieltoverbi on sel-
 västi painotettu.

(10c) (3 min 40 s esimerkin 10b jälkeen)

- 01 OH: kuka se o vieny Eetu vai,=
 02 Emmi: =no en tiedä.

Subjektipronominiton lausuma, jossa puhuja viittaa itseensä vain 1. persoonan verbimuodolla, häivyttää ilmauksen taustasta muut mahdolliset asianosaiset. Muotoilemalla tietämättömyyden ilmauksensa tällä tavoin Emmi välttää herättämästä edes implikaatiota siitä, että joku muu tietäisi asiasta, sekä taka-alaistaa ohjaajan esittämän kysymyksen relevanssin (vrt. Lappalainen 2006a). Myös vastausta aloittava *no*-partikkeli korostaa kysymyksen odotuksenvastaisuutta (Raevaara 1989: 154–160). Kiistämällä tietävänsä syyllistä Emmi ilmaisee eksplisiittisesti sekä ohjaajalle että muille läsnäolijoille sen, ettei ole aikeissa paljastaa Eetua. Mutta tämän lisäksi vastauksen muotoilun synnyttämien implisiittisten merkitysten voi ajatella toimivan indekseinä myös Emmiä asennoitumisesta tilanteeseen ja sen osallistujiin: sen, että hän on solidaarinen Eetua kohtaan riidasta huolimatta ja että hän asennoituu torjuvasti ohjaajan tarjoamaan apuun ja sen myötä ehdotukseen tiimiytymisestä.

Käyttämällä *minä*- tai *mä*-proniminia tai subjektipronominitonta lausumaa ja sen lisäksi käyttämällä hyväksien pronominin paikan vaihtelua lausumassa nuoret voivat osoittaa sekä omaa että toistensa asemaa ja osallisuutta puheena olevassa ja meneillään olevassa toiminnassa. Edellä esitellyissä esimerkeissä nuoret kiistelivät biljardin pelivuoroista tai siitä, kuka tietää tai ei tiedä kateissa olevasta kyynärsauvasta. Näissä tilanteissa, joissa keskustelun osanottajat viittasivat asemaansa pelivuorolistassa tai ilmaisivat tai implikoivat tietämättömyyttään tai toistensa tietämättömyyttä, heidän asemansa ja osallisuutensa määrittäivät suhteessa paikalliseen toimintaan tai tilanteeseen. (Ks. myös Raevaaran toista artikkelia tässä teoksessa.)

Oman toiminnan esittelystä oman identiteetin esittelyyn

Kielenkäyttäjien identiteettiä ja identiteetin ilmaisemisen kielellisiä keinoja on yleensä tarkasteltu sosiaalisten ryhmien tai persoonatyyppien (Agha 2007: 233–277, *social persona*) näkökulmasta. Myös keskusteluanalyysissa vuorovaikutuksen osanottajien identiteettien paikallista merkityksellisyyttä on tarkasteltu lähinnä sosiaalisten kategorioiden tai institutionaalisten roolien näkökulmasta. Lähtökohtana on, että osanottajan

identiteetti voidaan tehdä vuorovaikutuksessa merkitykselliseksi osoittamalla suuntautumista siihen, että tämä osallistuu meneillään olevaan toimintaan tietyn sosiaalisen kategorian edustajana tai tietyssä institutionaalisessa roolissa. (Ks. Raevaaran toista artikkelia tässä teoksessa.) *Meitsi*-viittausten tarkastelu nuorten keskusteluissa nostaa kuitenkin esille sen, että keskustelijat voivat osoittaa identiteettinsä meneillään olevassa toiminnassa merkitykselliseksi myös toisessa mielessä: puhuja voi muotoilla kuvauksen toiminnastaan tai jostakin ominaisuudestaan niin, että se on tulkittavissa kuvaukseksi toistuvasta, hänelle tyyppillisestä toiminnasta tai sellaisesta ominaisuudesta, joka määrittää hänen identiteettiään. Seuraavaksi pyrin näyttämään, että *meitsi*-viittaus voi ohjata kuvauksen tulkintaa juuri edellä mainitulla tavalla ja että se voi siten toimia myös indeksinä puhujan identiteetin merkityksellisyydestä meneillään olevassa keskustelussa.

Tämä *meitsi*-sanan merkitys ja käyttö saattaa kytkeytyä sen käyttöön näyttämölle asettumisen indeksinä. Kolmannen persoonan muotona *meitsin* voi nähdä viittauskeinona, joka objektivoi puhujan näyttämölle ja stabiloi hetkellisen kuvan puhujasta kuvaksi hänen identiteetistään (vrt. Laitinen 2006: 222–227). Tämän ohella, tai ehkä ennen kaikkea, *meitsin* käyttö puhujan identiteetin indeksinä juontunee *meikäläinen*-sanan merkityksestä. Sana *meikäläinen*, jonka slangimuunnos *meitsi* on, tarkoittaa 1) minää, 2) monikollisena minän kanssa samaan joukkoon kuuluvia (*meikäläiset*) sekä 3) adjektiivisesti käytettynä jotakin meille kuuluvaa tai ominaista (esim. *meikäläinen ruokakulttuuri*) (Kielitoimiston sanakirja). Sana koostuu *lAinen*-johtimesta, joka on yleinen kollektiiviin kuulumista ilmaisevissä sanoissa (esim. *suomalainen, kyläläinen*), sekä pronominaalisesta sanakannasta *me* (vrt. *sikäläinen*; ISK 2004: § 191, 626).⁷ Viittaamalla itseensä *meikäläinen*-sanalla puhuja voi siis luoda viittaukselle indeksisen taustan, jossa minä näyttäytyy puhetilanteesta määrittävän kollektiivin jäsenenä – kontekstista emergoituvana persoonatyypinä, joka ei ehkä ole niin stereotyyppinen, että se olisi kuvattavissa jollakin kategoriatermillä mutta joka kuitenkin on keskustelukumppaneiden tunnistettavissa (vrt. Agha 2007: 257–259).

Tarkastelen seuraavaksi paitsi aineistoni *meitsi*-tapauksia myös tapauksia, joissa nuoret viittaavat itseensä sanalla *meikä*. *Meikä* on

meitsin tavoin sekä 3. persoonan muoto että slangimuunnos *meikäläinen*-sanasta, mutta aineistossani *meitsiä* huomattavasti harvinaisempi. Nuorisotalonauhoituksissa on ainoastaan kolme *meikä*-esiintymää. Tarkastelen tässä niistä kahta, koska ne näyttävät *meitsi*-tapauksia havainnollisemmin viittauksen toimimisen juuri puhujan identiteetin indeksinä. Tämä ei ehkä ole edes sattumaa vaan voi liittyä siihen, että *meikä* on lähempänä kantasanaa *meikäläinen*.

Se, että *meitsi*- ja *meikä*-viittaukset voivat toimia indeksinä puhujan identiteetin relevanssista senhetkisessä keskustelussa, ilmenee ensinnäkin niiden esiintymisestä sellaisissa vuoroissa, joilla puhuja luokittelee itsensä jonkin kategorian jäseneksi, suoremmin tai epäsuoremmin, tai joilla hän kuvaa jotain ominaisuuttaan. Useimmiten nämä vuorot muodostuvat kopulalauseesta (ISK 2004: § 891), jossa predikatiivina on kategoriatermi tai adjektiivi. Esimerkissä 11 puheena on se, kuinka vanha kukin on. Lari on juuri saanut kuulla, että Jami on häntä nuorempi. Kuten Larin vuorosta (r. 1–2, 4) voi nähdä, ikä ja se, kuka on muita vanhempi tai nuorempi, on keskustelijoille tärkeä identiteettiä määrittävä piirre. Mainitessaan oman ikänsä eli sen kategorian, johon hän tässä vertailussa kuuluu, Leena viittaa itseensä sanalla *meikä* (r. 11).

(11) Nuorisotalo [ho135]

- 01 Lari: >ootsä mua, ootsä muka, (,) Jami om mua nuarempi, Jami
 02 om [mua kuukaude nuarempi ainoa joka mä tiädä et mua
 03 Jami: [(joo)
 04 Lari nuarempi,<
 05 (o.5)
 06 Ossi: ↑ootsä ysikolme,
 07 Jami: oon,=
 08 Lari: =on,
 09 Ossi: >aijjaa<
 10 (o.6)
 11 Leena: meikä o ysinelone.

Esimerkissä 12 kyseessä on puolestaan tilanne, jossa Juri pelaa pienellä, taskuun mahtuvalla pelikoneella ja kommentoi sitä, kuinka tehokas pelaaja hän on.

(12) Nuorisotalo [h0135]

01 Juri: vittu **meitsi** on tehokas.

Vaihtelu *meitsi*- ja *meikä*-sanojen välillä, Leenan *meikä*-viittaus ja Jurin *meitsi*-viittaus, voi kytkeytyä puhujien sukupuoleen tai idiolektien eroon (ks. seuraavaa lukua), mutta myös vuorojen ilmaisemaan erilaiseen asennoitumiseen. Leena toteaa *meikä*-viittauksen sisältävällä vuorollaan olevansa vielä Jamiakin nuorempi, mikä ei ole ylpeilyn aihe. Sen sijaan *meitsi*-viittauksen sisältävällä vuorollaan Juri kehuu itseään (vrt. esimerkkeihin 1–4).

Niissäkin tilanteissa, joissa *meitsi* toimii indeksinä puhujan identiteetin relevanssista meneillään olevassa toiminnassa, se voi lisäksi implikoida ylpeilevää tai omanarvontuntoista asennoitumista. Tämä *meitsi*-viittauksen implikaatio, joka kytkeytyy sen käyttöön näyttämölle asettumisen indeksinä, tekee siitä toisaalta myös keinon luoda ilmaukseen itseironista sävyä.⁸ Esimerkissä 13 Atte viittaa itseensä *meitsi*-sanalla vuorossa, jolla hän kategorisoi pelikumppaninsa mestariksi. Emmi on voittanut edellisen biljardipelin, ja Atte on seuraavana vuorossa. Nuorisotalolla biljardi on poikien hallitsema laji, ja häviäminen tytölle voi olla pojalle hankala asia. Esimerkin tilanteessa Aten häviö on kuitenkin mahdollinen tai jopa odotettavissa. Emmi on voittanut jo useamman pojan, ja lisäksi Atte pelaa biljardia harvoin eikä ole siinä kovin hyvä. Aloittaessaan Atte kommentoi tulevaa peliä:

(13) Nuorisotalo [h0148]

01 Atte: **meitsi** vastaa:n <mestari.>

Komentillaan Atte ikään kuin otsikoi tulevan pelin ja osoittaa tilanteessa merkitykselliseksi sen, että juuri hän pelaa mestaria vastaan. Vuorolla luotu vastakkainasettelu puhujan ja mestariksi kategorisoidun Emmin välille implikoi Aten pelitaidon kontrastoituvan mestaripelaajien taitoihin, ja näin vuoro kategorisoi epäsuorasti myös Aten. Vuoro on tulkittavissa kommentiksi, jolla Atte ennakoi tulevaa pelisuoritustaan ja pyrkii lieventämään Emmin todennäköisen paremmuuden kiusallisuutta.

Hän ohjaa keskustelukumppaneitaan tulkitsemaan tilannetta suhteessa siihen, millainen pelaaja hän itse on, ja käsittelemään Emmin paremmuutta asiana, joka ei ole Atelle yllätys ja jonka ei pitäisi olla yllätys muillekaan. Näin Atte purkaa jo ennalta perusteita muiden mahdolliselta kiusanteolta. *Meitsi*-viittaus, joka siis tyypillisesti implikoi itsevarmaa asennetta, toimii tässä paitsi indeksinä puhujan identiteetin relevanssista tilanteesta myös merkinä itseironisesta asennoitumisesta.

Meitsi- ja *meikä*-viittauksia käytetään siis yhtäältä puhujaa kategorisovissa ilmauksissa. Tämän lisäksi niitä käytetään kuvauksissa, jotka ovat kontekstissaan tulkittavissa kuvauksiksi sellaisesta puhujan toiminnasta, joka on hänelle tavallista ja joka siten määrittää hänen identiteettiään. Tätä havainnollistaa esimerkki 14. Käynnissä on kiista siitä, mitä Alex on sanonut (r. 1–10). Ramin yrittää perustella oman kantansa oikeellisuutta vetoamalla kuulohavaintoonsa (r. 11). Vuorossaan hän viittaa itseensä *meikä*-sanalla. Lari vastaa Raminin vuoroon välittömästi toteamalla tämän olevan *kuuro jätkä* (r. 12–13).

(14) Nuorisotalo [ho135] (6:30)

- 01 Alex: mä [sanoiv vitone,]
 02 Ramin: [oh hiljaa ku]tone[sä sanoit kuto-]
 03 Alex: [mä vittu sanoiv] vi[tone]
 04 Ramin: [(-)] o vääräs
 05 saatana o hiljaa.
 06 Alex: mä sanoi vitone.
 07 Lari: se sano [vitone Ramin.
 08 Alex: [mä s-
 09 Ramin: ↑ei sanonu,
 10 Alex: ↑mä sanoiv [kröh kröh ((alkaa yskiä))
 11 Ramin: [jos ↑meikä kuuli ni kyllä kuul[os (o -),]
 12 Lari: [↑no ni]:
 13 [>no sä oot vähä< kuuro jät]kä;
 14 Ramin: [sanoit kutone;]
 15 Jami: ni;; (.) vittu jos mäki[k kuulin (se)<
 16 Ramin: [↑haista sä vittu] (- -)

Kun biljardipelissä on käytössä niin sanottu maalaus, pelaajan tulee etukäteen ilmoittaa sen pallon numero, johon hän yrittää kivipallolla osua. Jos kivi osuukin muuhun palloon, toinen pelaaja saa siitä edun. Alex on ennen katkelman alkua osunut kivellä viitospalloon. Ramin on sitä mieltä, että Alex on ilmoittanut tähtäävänsä kuutosta, kun taas Alex väittää, että on ilmoittanut tähtäävänsä viitosta. Alexin ja Raminin kiistellessä Lari asettuu Alexin puolelle (r. 7). Tämän jälkeen Ramin viittaa omaan kuulohavaintoonsa ja yrittää vedota siihen, että Larin kuulossa on vikaa, jos tämä kuuli toisin kuin hän (r. 11; esim. *jos meikä kuuli ni kyllä kuulos on sulla vikaa*). Ennen kuin Ramin ehtii jatkaa vuoroaan ensimmäistä lausumaa pitemmälle, Lari reagoi aloitukseen. Korkealta lausutulla ja painollisella partikkeliketjulla *no nii* sekä kommentillaan *no sä oot vähä kuuro jätkä* (r. 12–13) hän vastaa Raminille ikään kuin tämä olisi juuri tarjonnut selityksen erimielisyydelle: sille, miksi Ramin kuuli toisin kuin muut. Vuorollaan Lari käsittelee ilmausta *jos meikä kuuli* lausumana, jolla Ramin ei ole viitannut vain yksittäiseen kuulohavaintoonsa vaan tapahtumaan, joka ilmentää Raminin pysyvämpää ominaisuutta ja joka nostaa tilanteesta merkitykselliseksi tämän kuulokyvyn.

Larin kommentin jälkeen Jamikin asettuu Alexin puolelle (r. 15).⁹ Hän aloittaa vuoronsa ilmaisemalla olevansa Larin kanssa samaa mieltä. Käyttämällä tähän partikkelia *niin* hän osoittaa tunnustaneensa Larin kannanottoon sisältyvän asian (Sorjonen 1999, 2001: 167–168, 181–191) ja näin implikoi käsittelevänsä tietoa Raminin kuuroudesta tunnettuna. Sen jälkeen hän jatkaa perustelemalla kantaansa omalla kuulohavainnollaan. Jami aloittaa perustelun samalla rakenteella kuin Ramin, mutta viittaa itseensä *mä*-pronominilla (r. 15). Viittaustavan vaihtaminen vaihtaa myös argumentoinnin kehystä: *mä*-viittauksella ja siihen liitetyllä *-kin*-partikkelilla Jami asettaa oman kantansa pätevyuden perusteeksi yksittäisten kuulohavaintojen määrän eli sen, että on kuullut samoin kuin Lari ja Alex – sen sijaan että pyrki osoittamaan oman kuulonsa Raminin kuuloa paremmaksi (vrt. *nii vittu jos meikä kuuli...*).

Neuvottelu osallistujien identiteettien relevanssista meneillään olevassa toiminnassa voi olla hyvinkin hienovaraista, eikä valinta erilaisten puhujan itseensä viittaavien keinojen välillä ole ainut tapa, jolla osallistujat käyvät tätä neuvottelua. Keskustelijoiden asemaa ja roolia toiminnassa

voivat ilmentää monenlaiset toiminnan ja puheen muotoilun yksityiskohdat, mitä pyrin seuraavalla esimerkillä havainnollistamaan. Eeva, Lari, Hasse, Hadi ja Paul keskustelevat siitä, mitä hevosille tehdään, kun ne sairastuvat tai kun ne joudutaan lopettamaan. Keskustelussa Paul ilmaisee tunteilematonta asennoitumista puheena olevaa asiaa kohtaan sekä pyrkii rakentamaan kontrastia oman ja Eevan asennoitumisen välille. Tätä kontrastoimista Eeva puolestaan vastustaa. Ennen katkelman alkua Eeva on maininnut, että hänen hoitohevosensa viedään seuraavalla viikolla sairaalaan tutkimuksiin, koska se on sairaana. Tähän Paul vastaa vuorolla, jolla hän ilmaisee pitävänsä hevosen sairaalaan viemistä naurettavana asiana sekä viittaa siihen, että hevosesta pitäisi tehdä metvurstia (r. 1). Eeva vastaa *niin*-partikkelilla ilmaisten tunnustavansa ja ymmärtävänsä Paulin näkökulman ja asennoitumisen (Sorjonen 1999, 2001: 118–126) ja osoittaa näin pitävänsä ehdotusta relevanttina vaihtoehtona. Tämä saa Paulin toistamaan ehdotuksensa eksplisiittisemmin ja kärjistetympin muotoiltuna (r. 4), mikä on tulkittavissa yritykseksi haastaa Eeva ilmaisemaan vastakkaista asennoitumista. Eeva kuitenkin esittää jälleen vastauksen, jolla hän ilmaisee osin hyväksyvänsä Paulin ehdotuksen (r. 5: *ei viäl*). (Ks. myös Paulin haastavaa kysymystä rivillä 15.)

(15) Nuorisotalo [ho146]

- 01 Paul: no: lol ↑lo:l lol. (.) metukkaa, heh=
02 Eeva: =nii-i;
03 (0.7)
04 Paul: tappakaa >siit tehää< tehää m- (.) hyvää meetvurstii.=
05 Eeva: =no emmä, ↑ei viäl;
06 (1.0)
07 Paul: [↓ei viäl.
08 Eeva: [pai- paitsi se_o rikki vähän nytte.
09 Paul: ai hevone o [rikki.
10 Eeva: [joo.
11 Lari: [mut tuleeks siit meetvurstii sit ku se<
12 (0.4)
13 Eeva: e:[:i.
14 Lari: [sit ku >siit< tulee va[nha ja.
15 Paul: [miks_ei.

- 16 Eeva: [se oj_jo vanha. (.) °hehhh°
- 17 Lari: ni mut sit ku se kuolee mitä sille tehdä.
- 18 Eeva: ↑°noo mä<°
- 19 Lari: haudat- hautaat sä se,
- 20 Hasse: ettei tehdä sit kaikist ni meetvurstia jos se kualee.
- 21 Hadi: haut[aa sel luut jätä meetvursti<]
- 22 Eeva: [↑no ei siin_oo ide↓aa] ku sit se oj_jo sev verra
- 23 vanha ja kipee ni ei siit, eij_o<
- 24 (2.5)
- 25 Lari: nii no mut ↑eihä sil↓_oo mitää väliä onks se vanha vai
- 26 e[i seo pääasia etto muree liha.]
- 27 Eeva: [o:n ku ei ne_o, vanha o- on] kipee. (.) ja niit ei oteta.
- 28 (1.0)
- 29 Paul: ai mee:tvurstiks;
- 30 Eeva: ↑nii;
- 31 Lari: ↑no onk siin muka jotai ↓välii.
- 32 Eeva: on; ↑ei oteta enää, Suomes ku: niit tehdä nii vähän nykyjää;
- 33 Paul: °nykyjää°,
- 34 Eeva: nii;
- 35 (0.8)
- 36 Paul: nii hevosista;
- 37 Eeva: nii.
- 38 (3.5)
- 39 Lari: mut metukka o pahaa jos siin ei o hevosta.
- 40 (1.5)
- 41 Eeva: **en tiää** enno syäny kyl koskaa.
- 42 Paul: älä selitä. mheh
- 43 (1.0)
- 44 Paul: **meits**[i **oj just tänä** [aamu- [tänää;
- 45 Eeva: [mä o metvu-[[
- 46 Lari: [↑teil oli [meetvursti pitsaa kerra;]
- 47 Eeva: [mä o syäny meetvuurstii]
- 48 mut en hevosen.
- 49 (1.0)
- 50 Paul: mikset.
- 51 (0.8)
- 52 Eeva: **em minä tiädä**; (.) ei meil hirveesti koto: osteta m(h)itää;=
- 53 Hasse: =kulmaa.
- 54 Eeva: ja mä oo vaa y- kerra [nähny jo-
- 55 Paul: [yli kulmaa< °↓ei ku ei mitää.°

Paulin ja Eevan keskustelu saa Larinkin kiinnostumaan siitä, mitä hevoselle tehdään, kun se kuolee (r. 11). Pian pohdintaan tulevat mukaan myös Hasse ja Hadi (r. 20, 21). Larin ja Hassen kysymykset (r. 11, 14, 17, 19, 20) asettavat Eevan asiantuntijan rooliin, ja tähän tietävän osallistujan rooliin Eeva myös asettuu vastauksillaan (r. 13, 22–23, 27, 30, 32, 34, 37). Larin toteamus siitä, että metvursti on pahaa, jos siinä ei ole hevosta (r. 39), kuitenkin muuttaa rooleja. Tämän aiheen suhteen Eeva asettuu tietämättömäksi osallistujaksi (r. 41) osoittaen näin olevansa kykenemätön ottamaan asiaan kantaa (Goodwin & Goodwin 1992; Raevaara 1993: 75–76). Käyttämällä ilmausta, jossa ei ole subjektipronominia (*en tiiä*), hän myös implikoi asian olevan itselleen merkityksetön (vrt. Lappalainen 2006a). Eevan vuoron loppu (*enno syäny kyl koskaa*) on tässä kuitenkin kaksitulkintainen. Sen voi ymmärtää väitteeksi paitsi siitä, ettei Eeva ole koskaan syönyt hevosmetvurstia, myös siitä, ettei hän ole koskaan syönyt edes metvurstia (ks. myös Eevan täsmennystä r. 47–48). Lari tulkitseekin sen viimeksi mainitulla tavalla ja kyseenalaistaa väitteen toteamuksella, joka säilyttää keskustelun fokuksessa Eevan toiminnan (r. 46: *↑teil oli meetvurstipitsaa kerra;*). Sen sijaan Paul vaihtaa näkökulmaa. Kyseenalaistettuaan Eevan väitteen paikkansapitävyyden tai relevanssin tilanteessa (r. 42: *älä selitä.*) hän jatkaa kertomalla omasta toiminnastaan. Tässä vuorossa hän viittaa itseensä *meitsi*-sanalla (r. 44: *meitsi oj just tänä aamu- tänää;*).

Paulin vuoro jää kesken Eevan ja Larin aloittaessa samaan aikaan, mutta mitä ilmeisimmin hän on aikeissa kertoa, että on syönyt juuri aamulla (hevos)metvurstia. Vuoron perfektiaikamuoto osoittaa kuvauksen merkitykselliseksi puhelhetkellä meneillään olevan toiminnan kannalta (Seppänen 1997: 8–9). Tässä kontekstissa se implikoi, että Paul on aloittamassa kuvausta, joka toimii edellä sanotun perusteluna – siis perusteluna Eevan väitteen (*enno syäny kyl koskaan* [(hevos)metvurstia]) haastamiselle (*älä selitä*). Kuvauksen sekventiaalinen paikka – sen toimiminen osana Eevan syömistöpoja kuvaavaa väitteen haastamista – ohjaa tulkitsemaan sen kuvaukseksi tapahtumasta, joka ilmentää puolestaan Paulin syömistöpoja ja/tai hänen asennoitumisestaan (hevos)metvurstin syömiseen. Tämän tulkintaa tukee ja korostaa se, että Paul viittaa vuorossa itseensä *meitsi*-sanalla.

Kun Eeva on täsmentänyt edellä esittämänsä väitettä toteamalla, ettei ole koskaan syönyt hevosmetvurstia (r. 45, 47–48), Paul jatkaa Eevan haastamista. *Mikset*-kysymyksellä (r. 50) hän ensinnäkin osoittaa selitystä vaativaksi ja siten odotuksenvastaiseksi sen, ettei Eeva ole syönyt hevosmetvurstia (Sacks 1992: 4–5; Heritage 1988; Raevaara 2011), ja toiseksi ilmaisee oletuksen, että asiaintilalle on olemassa selitys ja että se on näin Eevan tietoisien valinnan seurausta. Vastauksellaan (r. 52) Eeva kuitenkin jälleen vastustaa Paulin vuoron implikaatioita. Tällä kertaa hän ilmaisee tietämättömyyttään lausumalla, jossa viittaa itseensä *minä*-pronomiinilla (*em minä tiedä*), ja tällä tavoin kontrastoi itsensä niihin, joilla on jokin tietoinen syy olla syömättä hevosmetvurstia. Eeva myös jatkaa vastaustaan vihjaten, että hänen syömisensä riippuvat muiden valinnoista ja että kyseessä on lähinnä sattuma (r. 52, 54). Näin hän pyrkii purkamaan sitä vastakkainasettelua, jota Paul omilla vuoroillaan on rakentanut oman ja Eevan asennoitumisten välille. Tässä vaiheessa poikien huomio suuntautuu meneillään olevaan biljardipeliin (r. 53, 55), ja keskustelu hevosista ja metvurstista päättyy.

Tutkimissani keskusteluissa nuoret hyödyntävät ennen kaikkea *meitsi*-sanana syntaktista erityispiirrettä: viittaamalla itseensä kolmannen persoonan muotoisella *meitsi*-sanalla puhuja voi kuvata omaa toimintaansa rakenteella, jota tyypillisesti käytetään kuvattaessa jonkun kolmannen osapuolen toimintaa. Kielen rakenteen kantamien indeksisten merkitysten voimalla *meitsi*-viittaus rakentaa puhujalle kaksi paikkaa: sekä ilmauksen profiliin näyttämölle että ilmauksen implisiittiseen kehykseen katsomoon (vrt. Langacker 1990). Tämä *meitsi*-sanana merkitsemä näkökulman muutos on konkreettinen tilanteissa, joissa puhuja käyttää sitä kuvatessaan oman pelihahmonsa toimintaa esimerkiksi tietokoneen ruudulla. Samantapaista mutta vähemmän konkreettista näkökulman muutosta *meitsi*-viittaukset osoittavat myös toisessa tyypillisessä käyttökontekstissaan: vuoroissa, joilla nuoret hakevat muiden huomiota omalle meneillään olevalle tai juuri alkavalle toiminnalleen. *Meitsi* esiintyy myös nuorten esittämissä kertomuksissa, usein yhdessä preesensaiamuodon ja imitatiivien kanssa. Toimiessaan näyttämölle asettumisen indeksinä *meitsi* korostaa osaltaan näiden kielenpiirteiden rakentamaa

näyttämisen mielikuvaa. Lisäksi nuoret käyttävät *meitsi*-viittauksia vuoroissa, joilla he esittelevät ja osoittavat tilanteessa relevantiksi jonkin identiteettiään edustavan toimintatapansa tai ominaisuutensa.

Meitsi-viittausten tarkastelun ohella olen pyrkinyt näyttämään, millaisin itseen viittaamisen keinoin nuoret voivat osoittaa omaa ja toistensa asemaa ja osallisuutta puheena olevassa ja meneillään olevassa toiminnassa. Valitsemalla viittaukseen *mä*- tai *minä*-pronominin tai vain verbin persoonamuodon sekä toisaalta vaihtamalla subjektipronominin paikkaa ilmauksessa puhujat voivat kontrastoida oman asemansa toiminnassa muiden asemiin sekä luoda tai välttää luomasta implikaatioita muiden osallisuudesta. Suhteessa tähän vaihteluun *meitsi*-viittauksen valinta toimii eri tavoin. Se ei jäsennä osapuolten asemia ja osallisuutta toiminnassa vaan muuttaa näkökulmaa, josta käsin puhuja kuvaa tai esittelee toimintaansa. Tapauksissa, joissa *meitsi* indeksoi puhujan identiteetin merkityksellisyyttä tilanteessa, se voi osaltaan rakentaa kontrastia puhujan ja muiden osapuolten välille. Tällöin kontrasti ei kuitenkaan rakennu paikallisten, vain puhetilanteessa vallitsevien ja meneillään olevaan toiminnan luomien erojen perusteella (kuten esimerkeissä 9 ja 10a) vaan pysyvämpien keskustelun osapuolten ominaisuuksiin, toimintatapoihin tai asennoitumisiin liittyvien erojen kautta (kuten esimerkeissä 13 ja 15).

Edellä olen kuvannut *meitsi*-sanana käyttöä meneillään olevan toiminnan kehityksessä. Olen tarkastellut *meitsi*-viittauksia indeksinä näkökulman muutoksesta, keinona asettaa oma, kuvauksen kohteena oleva toiminta näyttämölle. *Meitsi* kuitenkin mielletään selvästi myös slangin ja nuorisopuheen piirteeksi, ja siten sen käytöllä on muitakin kuin meneillään olevan toiminnan näkökulmia jäsentäviä merkityksiä. Seuraavaksi tarkastelen vielä lyhyesti *meitsin* indeksisiä merkityksiä yleisemmältä kannalta, myös sosiaalisen indeksisyyden (Agha 2007: 14) kehityksessä. Pohdin *meitsin* käyttöä paitsi näyttämölle asettumisen indeksinä myös kategoriasidonnaisena piirteenä, joka voidaan tulkita tai joka voi toimia merkinä samastumisesta tai kuulumisesta sosiaaliseen ryhmään.

Meitsin erilaiset indeksiset merkitykset

Stadin slangin suursanakirja (Paunonen & Paunonen 2000) esittelee useita *meikäläinen*-sanan slangimuunnoksia (esim. *meikkis*, *meikka*, *meikku*, *meikkä*). Niistä osa on ollut käytössä Helsingin slangissa jo 1950-luvulla. Aineistossani esiintyvien *meitsi*- ja *meikä*-sanojen käyttöönotto ajoitetaan 1970-luvulle. Internettekstien perusteella sekä *meitsiä* että *meikää* käytetään muuallakin Suomessa kuin pääkaupunkiseudulla, mutta *meikä* on huomattavasti yleisempi.¹⁰ Tämä viittaa siihen, että *meikä* on todennäköisesti laajemmin käytössä eri puolilla Suomea ja ehkä myös eri-ikäisten keskuudessa, kun taas *meitsi*-sanan käyttö näyttäisi olevan selvemmin pääkaupunkiseudun nuorten puheen piirre. *Meitsi*-sanan johdinaines *-tsi* onkin yleinen juuri Helsingin slangissa (Paunonen 2006b). Alueellisista eroista kertoo myös Ella Kansannivan (2011) Oulussa keräämän aineiston ja oman aineistoni vertaaminen. Oulun aineisto, jonka Kansanniva keräsi pro gradu -tutkimustaan varten, koostuu 14–15-vuotiaitten nuorten parikeskusteluista (yhteensä 3 t 20 min). Siinä *meitsi*-viittauksia ei esiinny lainkaan mutta *meikä*-viittauksia on 64 (mts. 33–34, 44). Helsingin nuorisotaloaineistossa (yhteensä 9 t 25 min) *meitsi* oli sen sijaan selvästi yleisempi kuin *meikä*: *meitsi*-viittauksia oli 39 ja *meikä*-viittauksia 3.

Sekä *meitsi*- että *meikä*-sanojen käytössä näyttää olevan eroja myös samalla seudulla asuvien ja samaan ystäväpiiriinkin kuuluvien nuorten välillä. Tutkimani nuoret eivät kaikki käytä *meitsiä* ainakaan aineistosani. Tytöt (n = 7) eivät esitä lainkaan *meitsi*-viittauksia, mutta kolmesta *meikä*-viittauksesta yksi on tytön (ks. esimerkkiä 11); pojista (n = 33) sen sijaan 13 käyttää *meitsiä*. Koska eri puhujien puhetta on nauhoituksissa hyvin erilaiset määrät ja koska *meitsi*-sanaa käytetään lisäksi melko harvoin ja vain tietynlaisissa toimintakonteksteissa, näistä luvuista ei voi kuitenkaan juurikaan tehdä päätelmiä sukupuolten tai puhujien välisistä eroista. Puhujien välisistä eroista *meitsi*-sanan käytössä antavat kuitenkin viitteitä esimerkiksi Alex ja Lari, joiden molempien puhetta on aineistossa melko paljon. Alexilla *meitsi*-viittauksia on 12, mikä on enemmän kuin kellään muulla. Sen sijaan Lari, jonka puhetta on nauhoitettu todennäköisesti eniten, ei käytä *meitsi*-sanaa kertaakaan.¹¹ Oulun

aineistossa, jossa esiintymien määrät ovat paremmin vertailtavissa, yksilöiden erot näkyvät selvästi. Kuudestatoista nuoresta vain kuusi käytti *meikä*-sanaa, ja valtaosa esiintymistä oli kolmelta pojalta (nominatiivi- muotoisista esiintymistä 36/44). (Kansanniva 2011: 6, 33–34.)

Yksilöiden väliset erot samaankin ystäväpiiriin kuuluvien nuorten keskuudessa viittaavat siihen, että *meitsi*-sanankäyttö voi kertoa myös samastumisesta tietynlaisiin sosiaalisiin ryhmiin tai persoonatyyppeihin. *Meitsi* on rap-teksteissä yksi tekstien leimallisimpia piirteitä (Tossavainen 2004; myös Kalliokoski 2006), joten se on todennäköisesti hip hop -kulttuuriin samastuvien nuorten suosima. *Meitsiä* käytetään myös kirjoitetuissa dialogeissa luomaan kuvaa puhujan identiteetistä. Muun muassa Simpsonit-sarjan tekstityksessä *meitsi* on Simpsonien pojan Bartin puheen toistuva piirre, kun taas Bartin idoli, jo keski-ikäen ylittänyt Hassu-klovni käyttää sanaa *meikä*. Tämä osoittaa, että kielenkäyttäjät voivat tietoisestikin hyödyntää *meitsi*-sanaan liittyviä tiettyihin sosiaalisiin identiteetteihin assosioituvia merkityksiä. Vaikka *meitsi*-viittaukset eivät olleet nuorisotalon nuorten puheessa kovin yleisiä, sanan käyttäminen on piirre, johon nuoret itsekkin kiinnittävät huomiota. Susanna Hagmanin tekemässä haastattelussa¹² nuorisotalolla käyvät tytöt mainitsivat *meitsin* ainoana esimerkkinä alueen nuorten käyttämistä slangisanoista (r. 19).

(16) Haastattelu [h014]

- 01 SH: mites tota, (.) puhutaaks teijän mielest Mattilassa¹³ slangia
 02 (1.0)
 03 Jasu: °joo kyl°=?
 04 Lea: =jotenki sem mut emmä<=
 05 Jasu: =mut ei [kauheesti]
 06 Lea: [s- ei sitä si]llee varmaa .hhh jotain yhtii sanoi
 07 saattaa tulla mut ei sillee kauheesti
 08 Jasu: nii.
 09 SH: joo. (0.4) ketkä puhuu
 10 (1.5)
 11 Jasu: °no< yleensä nu:ariso°
 12 Lea: nii, (1.1) °se riippuu vähä sillee et (0.5) mite sit< osaaks
 13 ihmiset puhuu sitä tai sillee et, onks ne ninku<

- 14 k[yl] jotai sanoi, ni;°]
 15 Jasu: [tottunu siihen puhuu;]
 16 (1.0)
 17 SH: mm: =m_jnkälaisii sanoi,
 18 (2.5)
 19 Jasu: **no jostai (0.3) me_itsi ja,**
 20 (0.5)
 21 Lea: nii.
 22 Jasu: °tällee°.

Meitsi-sanan käytöllä näyttää siis olevan mahdollista aktivoida merkityksiä kahdesta erityyppisestä indeksisten merkitysten kentästä: Ensinnäkin *meitsi* voi toimia indeksinä merkityksistä, jotka assosioituvat erilaisiin puhetapoihin, puhujaryhmiin ja sosiaalisiin identiteetteihin ja joista kielenkäyttäjät ovat todennäköisesti ainakin jossain määrin tietoisia. Näistä merkityksistä onkin mahdollista saada tietoa esimerkiksi tarkastelemalla sitä, ketkä tai millaiset puhujaryhmät sanaa käyttävät, millaisissa genreissä se esiintyy, millaiseen kielimuotoon kuuluvaksi se mielletään tai miten sitä käytetään kirjoitetuissa dialogeissa. Tämän lisäksi *meitsi* voi toimia indeksinä merkityksistä, jotka liittyvät meneillään olevan toiminnan ja sen näkökulmien jäsentämiseen ja joita vuorovaikutuksen yksityiskohtainen analyysi nostaa esiin. Nämä merkitykset ovat puolestaan sellaisia, joita kielenkäyttäjät itse eivät todennäköisesti osaa kuvata ainakaan tarkasti mutta joihin he kuitenkin toimintansa yksityiskohdilla osoittavat suuntautuvansa.

Vaikka kielenkäyttäjät eivät ehkä olekaan tietoisia *meitsi*-sanan vuorovaikutustoimintaa jäsentävistä merkityksistä, joita olen edellä kuvannut, he kuitenkin näyttävät hyödyntävän niitä muissakin kuin kasvokkaisissa keskustelukonteksteissa, esimerkiksi internetteksteissä. Kun *meitsi*-sanan esiintymiä etsii google-haun avulla, esiin nousee rap-musiikkiin, pääasiassa rap-sanoituksiin liittyviä linkkejä. Mutta haku nostaa esiin myös toisen hyvin yleisen *meitsi*-sanan käyttökontekstin: henkilökoh- taisten kotisivujen tai blogien otsikot (esim. 17–19, 23). Näillä sivuilla tai näissä blogeissa kirjoittajat esittelevät itseään tai kertovat harrastuksistaan tai kuulumisistaan. Kirjoittajat ovat monenlaisia (naisia ja miehiä, eri ikäisiä keski-ikästä nuorempaan, rap-musiikin harrastajia,

koirankasvattajia, partiolaisia jne.), ja myös tekstien tyylit vaihtelevat yleiskielisestä puheenomaiseen. Niissäkin teksteissä, jotka ovat hyvin puheenomaisia, kirjoittajat kuitenkin viittaavat itseensä *meitsi*-sanalla lähes poikkeuksetta vain otsikossa. Muualla tekstissä viittauskeinona käytetään *mä*- tai *minä*-pronominia tai useimmiten vain verbin ensimmäisen persoonan muotoja.

(17) Meitsi

Nimeni on [nimi]. Olen syntynyt 1975 Äänekoskella, josta muutin parikymppisenä Viitasaarelle. Myöhemmin sitten tuli muutettua Jyväskylään, missä asustelen tällä hetkellä. – –

(18) Uusvanha meitsi ja pari jumppavinkkiä

(19) Meitsi maailmalla

Se, että *meitsi*-viittauksia käytetään juuri internettekstien otsikoissa, näyttää kytkeytyvän niihin *meitsin* käyttötapoihin, jotka nousevat esille nuorisotaloaineistossa: sen toimintaan näyttämölle asettumisen ja oman toiminnan esittelyn indeksinä. Ei ehkä ole sattumaa, että *meitsi*-viittaus, joka nuorten kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa hakee muiden huomiota puhujan juuri alkamassa olevalle tai meneillään olevalle toiminnalle, on vakiintunut kirjoittajaa tai tämän toimintaa esittelevien tekstien otsikoihin. Onhan otsikon tehtävänä herättää vastaanottajien huomio ja ennakoida sitä, mistä sen alla oleva teksti kertoo. Tätä ilmentää myös eräs sivusto, jonka löysin selatessani internettekstejä. Sivustolla kirjoittaja esittelee itseään, ja sen etusivulle on sijoitettu kolme linkkiä. Niistä yksi on *Meitsi*, ja muut ovat *Galleria* ja *Yhteys*. *Galleria*-linkki vie kirjoittajan töitä esittelevälle sivulle, *Yhteys*-linkki yhteystietoihin ja *Meitsi*-linkki sivulle, jonka otsikkona on kirjoittajan etunimi ja jonka teksti alkaa: *Moro! Eli tosiaan olen – –*. Kirjoittajan esittelyä aloittavat partikkelit *eli* ja *tosiaan* merkitsevät esittelyn tässä kohdassa odotuksenmukaiseksi, siis tekstiksi tai toiminnaksi, joka on odotettavissa *meitsi*-sanalla nimetyin linkin avaamisen jälkeen. Tekstissä kirjoittaja kertoo opiskelevansa audiovisuaalista viestintää keskisuomalaisessa kaupungissa, harrastavansa

teatteria, valokuvausta ja partiota sekä olevansa elämäntapahippi, joka kaikessa toiminnassaan pyrkii olemaan mahdollisimman ekologinen.

Internetteksteistä löytyy myös toinen *meitsi*-viittauksen kiteytynyt käyttök konteksti, *pisteet meitsille* -fraasi. Esimerkin 22 fraasissa *pisteet*-sana on partitiivissa, mutta muoto motivoitunee siitä, että se tekee rinnastuksesta symmetrisen (*lisää pointseja kirppareille – pisteitä meitsille*).

(20) Chat-keskustelu

A: mua ärsyttää ihan sikana ku en saanu töitä sieltä apteekista.

B: mul on kauhee nuha.

A: heh.

B: no oon mäki. sul ei oo töitä ja mä vaan valitan mun flunssasta.

pisteet meitsille.

(21) Blogiteksti

Selvisin kyllä tosta heräämisjutusta tosi hyvin lomalla, **pisteet meitsille.**

(22) Blogiteksti

Lisää pointseja siisä kirppareille ja **pisteitä meitsille** kierrätyksestä.

Otsikoiden tavoin myös tämä käyttök konteksti on yhtäältä hyvin spesifi ja toisaalta sisältää samoja piirteitä kuin *meitsin* kaikkein tavallisin käyttök konteksti nuorisotaloaineistossa. Pisteiden saaminen assosioituu tilanteisiin, joissa esitetään tai suoritetaan jotain ja joissa oma toiminta on asetettu näyttämölle muiden nähtäväksi ja arvioitavaksi. Lisäksi fraasi ilmaisee puhujan asennoitumista – itsevarmaa, ylpeää suhtautumista omaan toimintaan. Internetteksteissä fraasia käytetään yhteyksissä, joissa kirjoittaja arvioi omaa toimintaansa, ja se toimii arvioinnin kiteyttävänä kommenttina, esimerkissä 20 tosin ironisessa merkityksessä.¹⁴

Meitsi-esiintymien etsiminen internetteksteistä nostaa siis esille ainakin kaksi toistuvaa mutta keskenään hyvin erityyppistä *meitsin* käyttök kontekstia. Ensinnäkin *meitsi*-viittaukset ovat yleisiä rap-teksteissä. Tätä havainnollistaa esimerkiksi Fintelligensin Viikonloppuilta-kappaleen alku:

Kello käy kolmee kun **meitsi** silmät avaa,
tulin studiost himaan vasta viidelt aamulla.
Meitsi suihkun ottaa, hanaa kuumemmalle,
sit kamat niskaan ja **meitsi** pistää riisit tulelle.
Meitsi aamulehden lukee samal biittii kuuntelee,
iltapäivän chillaa riimei pääs virittelee.

Rap-teksteissä, joka sinänsä on spesifi genre, *meitsi*-viittauksia käytetään taajaan, eikä niiden esiintyminen näytä rajoittuvan ainakaan selvästi mihinkään tiettyihin paikallisiin konteksteihin. Viittaustavan valintaa selittäneekin ensisijassa se, että *meitsin* käyttäminen *mä*- tai *minä*-pronominin sijasta toimii rap-teksteissä genren ja siihen liittyen tekstin rakentamien sosiaalisten identiteettien indeksinä (ks. myös Kalliokoski 2006). Sen sijaan toiminnan näkökulmia tai tekstin rakentumista jäsentävät *meitsin* tehtävät näyttäisivät tässä genressä olevan taka-alaisempia.¹⁵ Ei ehkä kuitenkaan ole sattumaa, että juuri slangisana *meitsi* on vakiintunut rap-tekstien leimalliseksi piirteeksi. Se on saatettu poimia sanoituksiin juuri siksi, että se toimii indeksinä näyttämölle asettumisesta ja performanssista, mitä tietysti myös rap on. Asennoituminen, jota *meitsi* indeksoi, sopii sekin kuvaan. Lisäksi *meitsin* kaksitavuisuus tekee siitä todennäköisesti rytmisestikin toimivan minään viittaamisen keinon.

Toinen *meitsin* toistuva käyttök konteksti ovat erilaiset kirjoittajaa tai tämän toimintaa esittelevien kotisivujen tai blogien otsikot. Otsikko on tekstin sisällä hyvinkin rajattu ja erityinen käyttök konteksti, mutta tässä rajatussa kontekstissa *meitsi* esiintyy monenlaisten kirjoittajien monenlaisissa teksteissä. Muun muassa alla olevassa esimerkissä 23 *meitsi*-viittauksen käyttöä näyttäisi selittävän vain viittauksen tekstiasema: kirjoittaja käyttää *meitsiä* otsikossa, mutta muualla tekstissä hän viittaa itseensä ensimmäisen persoonan verbimuodolla tai *meikäläinen*-sanalla.¹⁶

(23) Meitsi lähtee Kuubaan

Ja niin, hittelainen tosiaan lähden, tarkemmin sanottuna ylihuomenna eli tiistaina 5.12. ja vieläpä kahdeksi kuukaudeksi. – –

Pitäkää ittenne kasassa, ja tehkää se paremmin kuin **meikäläinen**. Vajaat kaksi yötä on lähtöön, ja olen ihan paskana jo valmiiksi. Hädin tuskin tajuan, että olen ylipäänsä lähdössä. Huomennakin pitää vielä hommailla vaikka mitä. No, sitten kun reppu on pakattu, voi ehkä vähän rauhoittua.

– – Muistakaa silti **meikäläisen** kirjoitteluja odotellessa kuunnella sitä Beatlesia niin paljon kun jaksatte, koska se on maailman paras bändi.

Se, että kirjoittaja käyttää *meitsi*-viittausta itseään tai omaan toimintaansa esittelevän tekstin otsikossa, luo osaltaan kuvaa myös hänen identiteetistään, ehkä ennen kaikkea hänen asennoitumisestaan itseensä tai toimintaansa. Tässä rajatussa teksti- ja toimintakontekstissa *meitsin* käyttö voi kuitenkin yhdistyä hyvin monentyyppisiin identiteettikuvauksiin.

Toiminta ja identiteetit

Pohdittaessa sitä, millaisena sosiaalisen indeksisyyden resurssina *meitsi*-sanana käyttäminen toimii, on ehkä mahdollista hahmottaa erityyppisiä *meitsin* käyttäjäprofileja. Joillekin *meitsi*-viittaukset näyttäisivät olevan ensisijassa toiminnan näkökulmien tai tekstin jäsentämisen keino. Tämä näkyy siinä, että nämä kielenkäyttäjät viittaavat itseensä *meitsi*-sanalla vain tietyyntyyppisissä teksti- ja toimintakonteksteissa, esimerkiksi itseään esittelevien tekstien otsikoissa tai merkityksensä oman toimintansa muiden huomion ansaitsevaksi esitykseksi kasvokkaisissa vuorovai-
kutustilanteissa. Osalle kielenkäyttäjistä *meitsi* on taas ehkä ensisijassa *mä*-pronominin slangivariantti, jonka käyttäminen osoittaa samastumista tiettyihin sosiaalisiin ryhmiin. Tämä näkyy puolestaan siinä, että nämä kielenkäyttäjät viittaavat itseensä *meitsi*-sanalla taajaan ja hyvinkin monenlaisissa paikallisissa konteksteissa niin, että *meitsin* toimintaa jäsentävät tehtävät ovat taka-alalla.

Samantapaisista eroista *meikä*-sanana käyttötavoissa antaa viitteitä Ella Kansannivan pro gradu -tutkimus (2011) oululaisnuorten keskusteluista. Kuten edellä totesin, valtaosa *meikä*-sanana esiintymistä Kansannivan aineistossa on kolmelta pojalta.¹⁷ Kahdella *meikää* eniten käyttävällä pojalla (P1 ja P2) se esiintyi monenlaisissa konteksteissa (mts. 42–44). Sen

sijaan kolmannella pojalla (P5) *meikä*-sanan käyttökontekstit näyttävät olevan rajatumpia. Kansannivan mukaan tämä puhuja viittaa itseensä *meikä*-sanalla aloittaessaan uutta puheenaihetta, yleensä omaa toimintaansa kuvaavaa kertomusta (mts. 43). Tutkimuksessa esitettyjen esimerkkien perusteella hän käyttää *meikää* myös viitatessaan itseensä valokuvassa (mts. 44) (vrt. esimerkkeihin 1 ja 5) sekä oman puheensa suoraa referointia edeltävässä johtoilmauksessa (mts. 43: *Voi vittu. Meikä että joo, meikä että joo ei ois tarvinnu*). *Meikä*-viittauksen käyttö johtoilmauksessa rinnastuu edellä esittämäni esimerkkiin 7, jossa *meitsi*-viittausta käytetään yhdessä dramaattisen preesensin kanssa. Molemmissa tapauksissa viittaustavan valinta toimii osaltaan keinona asettaa oma aiempi toiminta näyttämölle, siirtää se puhehetkeen ikään kuin kuulijan silmien eteen.

Meitsi-sanana kytkeytyminen useamman tyyppisiin indeksisiin merkityskenttiin tekee siitä monipuolisen kielenkäytön resurssin. Kielenkäyttäjät voivat yhtäältä hyödyntää sen syntaktista erityispiirrettä kolmannen persoonan muotona, samoin kuin niitä merkityksiä, joita se kantaa *meikäläinen*-sanana varianttina. Toisaalta *meitsi* mielletään slangisanaksi, johon eri kielenkäyttäjryhmät voivat liittää erilaisiin sosiaaliin ryhmiin, esimerkiksi helsinkiläisiin, teini-ikäisiin tai hoppareihin assosioituvia merkityksiä. Pohdittaessa, millaisia kielenkäyttäjän identiteettiä rakentavia merkityksiä *meitsi*-sanana käyttäminen aktivoi, onkin ehkä tarpeen nähdä sekä identiteetti ja persoonatyyppi että myös niitä rakentavien indeksien merkitykset dynaamisina ja jokaisessa kielenkäyttötilanteessa muuntuvina ja neuvoteltavina. Asif Aghan (2007: 233–259) mukaan identiteettejä ja persoonatyyppisiä luovien ja muokkaavien kielellisten ja ei-kielellisten merkien, diakriittien (*diacritics*; mts. 248), merkitykseen vaikuttaa aina se, millaisten muiden diakriittien kanssa ne esiintyvät samanaikaisesti tai peräkkäin ja missä määrin diakriittien kimput ja ketjut mielletään kongruenteiksi, toisiinsa sopiviksi, tai epäkongruenteiksi. Diakriittien merkitykset ja niiden muodostamien kimpujen hahmottaminen kongruenteiksi tai epäkongruenteiksi on kytköksissä sosiaaliin malleihin erilaisista enemmän tai vähemmän tunnistettavista persoonatyypeistä. Näitä sosiaalisia malleja, joita vasten diakriittien merkitys ja suhteet rakentuvat, muokkaavat puolestaan

ihmisten erilaiset tarinat ja ne lukemattomat tilanteet, joissa he ovat tulkinneet ja käyttäneet diakriitteja ja niiden erilaisia yhdistelmiä. (Vrt. Sacks 1972; myös Bahtin 1986 [1953].)

Agha (mp.) korostaa myös kielenkäyttäjien yhteisen historian merkitystä identiteettiä rakentavien diakriittien tulkinnassa ja käytössä. Diakriittien kimput asettuvat erilaisten kielenkäyttöprosessien osaksi sen mukaan, millainen yhteinen historia kielenkäyttäjillä on. Tätä havainnollistaakseni esitän vielä yhden esimerkin *meitsi*-sanankäytöstä. Se on kirjoitettu muistiin tanssitunnilla¹⁸. Opettaja Kati (nimi muutettu) on neuvonut, miten lantiot pidetään paikallaan, ja myös todennut, ettei se ole hänellekään helppoa. Väitteensä tueksi hän kertoo kokemuksensa siitä, kun oli itse oppilaana toisen opettajan tunnilla:

(24) Muistiinpano

Meitsi on aina siel sheikkaamassa ku muut vetää tosi cooleina. Ope on aina sillee et Kati, ei.

Jos esimerkkiä lähtee purkamaan sisältäpäin, se rinnastuu niihin edellä käsittelemiini tapauksiin, joissa nuoret käyttävät *meitsi*-viittausta kuvaessaan jotain toistuvaa, itselleen ominaista toimintatapaansa (vrt. mm. esimerkkiin 15). Puhuja ei muotoile esittämäänsä kuvausta kuvaukseksi yksittäisestä tapahtumasta vaan toistuvasta tai pikemminkin jatkuvasta toiminnastaan (*meitsi on aina siel sheikkaamassa*). Samalla hän kontrastoi oman tanssitapansa muiden oppilaiden tanssitapaan. Yhdessä tanssia kuvaavan verbivalinnan (*sheikata*) kanssa *meitsi*-viittauksen voisi nähdä keinoksi aktivoida kategoriasidonnaisia, nuoruuteen assosioituvia merkityksiä, minkä voisi puolestaan tulkita keinoksi korostaa vastakkainasettelua puhujan sekä aikuismaisesti toimivien muiden oppilaiden välillä. Tässä tapauksessa puhuja kuitenkin kuvaa myös muiden oppilaiden toimintaa samalla tyyllillä, käyttäen kongruenteja kielellisiä merkkejä (*meitsi sheikkaa; muut vetää tosi cooleina*). Vaikka kuvaus sisällöltään luo kontrastin kahden tanssityylin välille, kongruentti tyyli luo symmetriaa asennoitumisen tasolla ja osoittaa, ettei puhuja arvota näiden tanssityylien välistä eroa (vrt. Kiesling 2009). Näin kongruentti tyyli häivyttää kuvauksesta ideologista kontrastia. Tämä tulkinta saa tukea siitä, että

kongruenttin tyylin luoma symmetria on ikonisessa suhteessa siihen, mitä puhuja tekee kuvauksen sisältävällä puheenvuorollaan. Neuvoes-
saan oppilaita hän asettaa itsensä oppilaan asemaan ja kertoo heille
omasta kokemuksestaan osoittaakseen, että hänenkin on vaikea pitää
lantiota paikallaan. Tällä tavoin hän myös häivyttää opettajan ja oppilaan
institutionaalisten roolien epäsymmetriaa.

Kun *meitsi*-viittauksen käyttöä tarkastelee osana tietynlaista puheen-
vuoron muotoilua sekä suhteessa vuorolla tehtyyn toimintaan, *meitsin*
mahdollisesti aktivoimat nuoruuteen liittyvät merkitykset asettuvat
uuteen kehykseen. *Meitsi* näyttäytyy osana resursseja, joilla puhuja luo
tietynlaista opettajan identiteettiä. Mutta tämän lisäksi vuoro, jolla pu-
hujia häivyttää opettajan ja oppilaiden välistä epäsymmetriaa, asettuu
tietysti taas osaksi laajempaa prosessia, osaksi opettajan yleisempää toi-
mintatapaa, joka ei tässä tapauksessa ole enää tutkijan tarkasteltavissa.
Se on kuitenkin tanssitunnilla käyvien oppilaiden havaittavissa, ja he
tulkitsevat ja käsittelevät vuoroa suhteessa niihin käsityksiinsä opetta-
jansa identiteetistä, joita he ovat tämän aiemman toiminnan perustella
hahmottaneet. On myös mahdollista, että tunnilla käy oppilaita, jotka
tuntevat opettajan muutenkin, ja he taas tulkitsevat vuoroa osana jälleen
erilaista puhujan identiteettiä tai persoonatyyppiä luovaa kumulatiivista
prosessia (ks. Agha 2007: 252).

Kun nuorisotalolla vieraillessani kuulin nuorten käyttävän *meitsi*-sa-
naa, yhdistin sen käytön sellaisiin puhujan identiteettiä rakentaviin
merkkeihin, joita olin ehtinyt havaita. Tulkitsin nuorten kielenkäytön
piirteitä kuten ulkopuoliset yleensäkin, lähinnä suhteessa heidän ulkoi-
seen olemukseensa, ikään, vaatteisiin ja yleisiin olemisen ja puhumisen
tapoihin. Esimerkiksi Alex, joka käytti nuorista useimmin *meitsi*-sanaa,
pukeutui hip hop -tyyliin ja kuunteli rap-musiikkia. Siten *meitsi* hänen
puheessaan asettui mielessäni osaksi kongruenttia merkkien kimppua,
joka kuvasti stereotyyppistä sosiaalista identiteettiä. Vasta kun olin viet-
tänyt nuorisotalolla pitemmän aikaan, ja ennen kaikkea tarkasteltua-
ni nauhoitettua ja litteroitua aineistoa ja analysoitua *meitsin* erilaisia
käyttötilanteita, aloin vähitellen hahmottaa ja tunnistaa niitä erilaisia
indeksisiä merkityksiä, joita nuoret *meitsi*-sanan käytöllä aktivoivat (vrt.
Blommaert & Rampton 2011) – niitä merkityksiä, joista he eivät ehkä ole

tietoisia mutta joihin he kuitenkin toimintansa yksityiskohdilla osoittavat suuntautuvansa. Heille *meitsi*-sanankäyttö voi olla hopparin puhetta, mutta sen ohella se on myös moneen muuhun tehtävään taipuva kielellinen resurssi, jolle ei löydy vastinetta yleiskielestä.

LÄHTEET

- Agha, Asif 2007: *Language and social relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Auer, Peter 2007: Introduction. – Peter Auer (toim.), *Style and social identities. Alternative approaches to linguistic heterogeneity* s. 1–21. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Bahtin, Mihail 1986 [1953]: The problem of speech genres. – M. M. Bahktin, *Speech genres and other late essays* s. 60–102. Toimittaneet Caryl Emerson & Michael Holquist. Austin: University of Texas Press.
- Blommaert, Jan – Rampton, Ben 2011: Language and superdiversity. – *Diversities* 13/2 s. 1–22. www.unesco.org/shs/diversities/vol13/issue2/art1 (28.1.2014).
- Coupland, Nikolas 2007: *Style. Language variation and identity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eckert, Penelope 2008: Variation and the indexical field. – *Journal of Sociolinguistics* 12/4 s. 453–476.
- Etelämäki, Marja 2006: *Toiminta ja tarkoite. Tutkimus suomen pronominitä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Etelämäki, Marja 2009: The Finnish demonstratives in the light of interaction. – *Journal of Pragmatics* 41 s. 25–46.
- Goffman, Erving 1981: Footing. – Erving Goffman, *Forms of talk* s. 124–159. Oxford: Blackwell.
- Goodwin, Charles – Goodwin Marjorie Harness 1992: Assessments and the construction of context. Teoksessa Alessandro Duranti & Charles Goodwin (toim.), *Rethinking context. Language as an interactive phenomenon* s. 147–189. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hakulinen, Auli 1983: Kertomisen pragmatiikkaa. – *Kirjallisuudentutkijain Seuran vuosikirja* 35 s. 169–180. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hakulinen, Auli 2001: On some uses of the discourse particle *kyl(lä)* in Finnish conversation. – Margret Selting & Elizabeth Couper-Kuhlen (toim.), *Studies in interactional linguistics* s. 171–198. Amsterdam: John Benjamins.
- Hakulinen Auli – Seppänen, Eeva-Leena 1992: Finnish *kato*. From verb to particle. – *Journal of Pragmatics* 18 s. 527–549.
- Halonen, Mia 2008: Person reference as a device for constructing experiences as typical in group therapy. – Anssi Peräkylä, Charles Antaki, Sanna Vehviläinen & Ivan Leudar (toim.), *Conversation analysis and psychotherapy* s. 139–151. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hanks, William 1992: The indexical ground of deictic reference. – Alessandro Duranti &

- Charles Goodwin (toim.), *Rethinking context. Language as an interactive phenomenon* s. 43–76. Cambridge: Cambridge University Press.
- Helasvuo, Marja-Liisa 2008: Minä ja muut. Puhujaviitteisyys ja kontekstuaalinen tulkinta. – *Virittäjä* 112 s. 186–206.
- Heritage, John 1988: Explanations as accounts. A conversation analytic perspective. – Charles Antaki (toim.), *Analyzing everyday explanation* s. 125–144. London: Sage.
- Heritage, John 1996 [1984]: *Harold Garfinkel ja etnometodologia*. Helsinki: Gaudeamus.
- ISK = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jääskeläinen, Anni 2013: *Todisteena äänen kuva. Suomen kielen imitatiivikonstruktiot*. Helsinki: Unigrafia. [Http://ethesis.helsinki.fi](http://ethesis.helsinki.fi).
- Kalliokoski, Jyrki 2006: ”*Omaa panosta omasta vokabulaaristosta.*” Rap-tekstit Stadin slangin kuvina. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 299–317. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- Kansanniva, Ella 2011: ”Ookko nää ihan blondi?” Oululaisnuorten puhekielen variaatio keskustelussa. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Kielitoimiston sanakirja* 2008. Sähköinen versio 2.0. Kielikone.
- Kiesling, Scott 2009: Style as stance. Stance as the explanation for patterns of sociolinguistic variation. – Alexandra Jaffe (toim.), *Stance. Sociolinguistic perspectives* s. 171–194. Oxford: Oxford University Press.
- Laitinen, Lea 1995: Persoonat ja subjektit. – Pirjo Lyytikäinen (toim.), *Subjektit. Minä. Itse. Kirjoituksia kielestä, kirjallisuudesta, filosofiasta* s. 35–79. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Laitinen, Lea 1998: Dramaattinen preesens poeettisena tekona. – Lea Laitinen & Lea Rojola (toim.), *Sanan voima. Keskusteluja performatiivisuudesta* s. 81–136. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Laitinen, Lea 2006: Zero person in Finnish. A grammatical resource for construing human reference. – Marja-Liisa Helasvuo & Lyle Cambell (toim.), *Grammar from the human perspective* s. 209–231. Amsterdam: John Benjamins.
- Langacker, Ronald 1990: Subjectification. – *Cognitive Linguistics* 1 s. 5–38.
- Lappalainen, Hanna 2004: *Variaatio ja sen funktiot. Erään sosiaalisen verkoston jäsenten kielellisen variaation ja vuorovaikutuksen tarkastelua*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lappalainen, Hanna 2006a: Pronominisubjektin käytöstä ja poisjätöstä. – Taru Nordlund, Tiina Onikki-Rantajääskö & Toni Suutari (toim.), *Kohtauspaikkana kieli. Näkökulmia persoonaan, muutoksiin ja valintoihin* s. 37–64. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lappalainen, Hanna 2006b: *Mie vai mä, sinä vai te?* Virkailijoiden kielelliset valinnat itseen ja vastaanottaajaan viitattaessa. – Marja-Leena Sorjonen & Liisa Raevaara (toim.), *Arjen asiointia. Keskusteluja Kelan tiskin äärellä* s. 241–284. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lappalainen, Hanna 2012: Osallistuva havainnointi. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiirilä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutumuksen käsikirja* s. 411–422. Helsinki: Gaudeamus.

- Lappalainen, Sirpa – Hynninen, Pirkko – Kankkunen, Tarja – Lahelma, Elina – Tolonen, Tarja (toim.) 2007: *Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Heini 2006: Morfologinen variaatio maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisnuorten puheessa. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.), *Helsinki kieliyhteisönä* s. 255–274 Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- Lehtonen, Heini 2015: Tyylitellen. Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisisessä Helsingissä. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- Leino, Pentti 1993: *Polysemia – kielen moniselitteisyys*. Kieli 7. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Paunonen, Heikki – Paunonen, Marjatta 2000: *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii? Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Paunonen, Heikki 2006a: Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi. – Kaisu Juusela & Katariina Nisula (toim.) *Helsinki kieliyhteisönä* s. 13–99. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- Paunonen, Heikki 2006b: Synonymia Helsingin slangissa. – *Virittäjä* 110 s. 336–364.
- Piirainen-Marsh, Arja 2008: Koodinvaihto kontekstivihjeenä videopeleissä. – Sirpa Leppänen, Tarja Nikula & Leila Kääntä (toim.), *Kolmas kotimainen. Lähikuvia englannin käytöstä Suomessa* s. 136–168. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Raevaara, Liisa 1989: *No – vuoronalkuinen partikkeli*. – Auli Hakulinen (toim.), *Suomalaisen keskustelun keinoja I* s. 147–161. Kieli 4. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Raevaara, Liisa 1993: *Kysyminen toimintana. Kysymys – vastaus -vieruspareista arkikeskustelussa*. Suomen kielen lisensiaatintyö. Helsingin yliopisto.
- Raevaara, Liisa 2011: Accounts at convenience stores. Doing dispreference and small talk. – *Journal of Pragmatics* 4 s. 556–571.
- Sacks, Harvey 1972: On the analysability of stories by children. – John Gumperz & Dell Hymes (toim.), *Directions in sociolinguistics. The ethnography of communication* s. 325–345. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Sacks, Harvey 1992: *Lectures on conversation. Volume I*. Toimittanut Gail Jefferson. Cambridge: Basil Blackwell.
- Schegloff, Emanuel 2007: A tutorial on membership categorization. – *Journal of Pragmatics* 39 s. 462–482.
- Seppänen, Eeva-Leena 1997: Suomen perfektin merkityksestä keskusteluaaineiston valossa. – *Virittäjä* 101 s. 2–26.
- Seppänen, Eeva-Leena 1998: *Läsnaolon pronominit*. Tämä, tuo, se ja hän viittaamassa keskustelun osallistujaan. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Silverstein, Michael 1976: Shifters, verbal categories, and cultural description. – Keith Basso & Henry Selby (toim.), *Meaning in anthropology* s. 11–55. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Sorjonen, Marja-Leena 1999: Dialogipartikkeliä tehtävistä. – *Virittäjä* 103 s. 170–194.
- Sorjonen, Marja-Leena 2001: *Responding in conversation. A study of response particles in Finnish*. Amsterdam: John Benjamins.

- Tossavainen, Virve 2004: Puhuja ja kuulija – ensimmäinen ja toinen persoona Fintelligen-
sin sanoituksissa. Suomen kielen pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto.
- Visapää, Laura 2005: Alastomat, inhimilliset infinitiivit. – Ilona Herlin & Laura Visapää
(toim.), *Elävä kielioppi* s. 72–98. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Visapää, Laura 2008: *Infinitiivi ja sen infinittisyys. Tutkimus suomen kielen itsenäisistä A-infini-
tiivikonstruktiosta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.